

Analyze of the Stakeholders' perception of the Sustainability of Second Homes Tourism in Rural areas Around Metropolises Case: Shiraz County

Saeed Reza Akbarian Ronizi¹ ✉, Saeed Negahban², Ali reza Ranjbar³

1. Associate Prof. Department of Geography, Faculty of Economics, Management and Social sciences, Shiraz University, Shiraz, Iran.

2. Associate Prof. Department of Geography, Faculty of Economics, Management and Social sciences, Shiraz University, Shiraz, Iran.

3. Geography and Rural Planning M.Sc., Faculty of Economics, Management and Social sciences, Shiraz University, Shiraz, Iran.

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Received:
27 April 2024

Received in revised form:
06 August 2024

Accepted:
24 August 2024

Published Date:
18 May 2025

pp.81-110

Keywords:

Second Home Tourism,
Sustainable Tourism
Development, stakeholders,
Shiraz County.

ABSTRACT

Second home tourism is one of the popular forms of tourism in rural areas that has the most connection with environmental resources and impacts various aspects of rural areas. Examining and identifying the attitudes of stakeholders plays a crucial role in shaping and planning for their support of the development of this model. Additionally, through this process, it is possible to comprehensively identify the capabilities, barriers, and opportunities for the development of second home tourism in destinations and take steps towards developing appropriate policies for the sustainable development of second home tourism. In this research, the attitudes of stakeholders regarding the sustainability of the mentioned tourism model in the villages of Shiraz County have been examined and evaluated. The research method is descriptive-analytical, and data collection is based on two methods: documentary and field research. The theoretical literature and background were prepared using the documentary method, while the field method was based on four questionnaires including: local residents, second home tourists, entrepreneurs, and local managers. The results of the research indicated that there are statistically significant differences between the attitudes of stakeholders, and overall, the development of second home tourism in the studied rural areas is at a medium sustainability level. Additionally, in terms of tourism sustainability, there are significant differences among the sample villages. Among the villages, Bajgah village has the highest score at a good sustainability level, while Qalat village has the lowest score at a weak sustainability level.

Corresponding author (Email: Akbarian@shirazu.ac.ir)

Cite this article:

Akbarian Ronizi, S. R., Negahban, S. & Ranjbar, A. (2025). Analyze of the Stakeholders' perception of the Sustainability of Second Homes Tourism in Rural areas Around Metropolises Case: Shiraz County. *Journal of Urban Peripheral Development*, 7(1), 81-110.

<http://doi.org/10.22034/jpusd.2024.454574.1306>

2676-4172 © Iranian Association of Geography and Rural Planning.

This is an open access article under the CC BY-NC/4.0/License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Sustainability is recognized as a crucial approach to all forms of development, including tourism and its various patterns. The sustainable development of second home tourism in rural areas aims to achieve sustainability across all dimensions of tourism development. This holistic and comprehensive approach seeks to maximize the benefits of second home tourism while minimizing its negative impacts, thereby contributing to the sustainability of rural areas. Second home tourism, one of the most popular forms of tourism in rural regions, has a significant connection with environmental resources and influences various aspects of rural life. Its sustainable development can be assessed across three key dimensions: economic, social-cultural, and physical-environmental. Given that multiple groups play a role in the formation and development of second home tourism and are considered stakeholders, it is essential to study this field comprehensively by involving these stakeholders in the sustainability process. Doing so allows for a thorough identification of the capabilities, challenges, and opportunities for the development of second home tourism in these destinations, enabling the formulation of effective policies for its sustainable development. In light of this, the present research evaluates stakeholders' attitudes towards the sustainability of this tourism model in the rural areas of Shiraz city.

Methodology

The research was conducted using a descriptive-analytical approach, with data collection carried out through both documentary and field methods. The theoretical framework and literature review were compiled using the documentary method, while field data was gathered through four distinct questionnaires targeting local residents, second home tourists, entrepreneurs, and local managers. The sample size for local residents was determined using Cochran's Formula for 250 households. For local managers, a total of 33 individuals were included (comprising one villager, the head of the council, and one council member from each village). Due to limited information on entrepreneurs and second home owners, a sample of 15 individuals was chosen for each category in each village. To analyze the data, a combination of descriptive and inferential statistical methods, along with non-statistical methods, was employed.

Results and discussion

The research findings, utilizing the barometer method, reveal that the sustainability score for second home tourism development is 0.49 in the ecosystem welfare dimension and 0.509 in the human welfare dimension. Both scores place the sustainability of this development at a medium stability level. These findings are consistent with previous research on the sustainability of rural tourism development, aligning with the work of Akbarian Ronizi (2012), Yari Hesar and Heydari Sarban (2014), Yari Hesar and Bakhter (2016), Karmi Dehkordi and Bahrami Deh Toti (2020). All these studies report an average level of sustainability in rural tourism development within their respective study areas. Moreover, the analysis of stakeholders' attitudes toward the sustainability of second home tourism in the sample villages highlights a significant gap in perceptions across the three dimensions: economic, socio-cultural, and physical-environmental. This finding is in line with the results reported by Mowahed et al. (2020), indicating that stakeholders' attitudes are not fully aligned, which may impact the overall sustainability of second home tourism in these rural areas.

Conclusion

This study analyzed stakeholders' attitudes towards the sustainability of second home tourism in the rural areas surrounding Shiraz metropolis. The findings revealed significant differences in attitudes among stakeholders, indicating that the overall sustainability of second home tourism development in these areas is at a medium level. Among the sample villages, Bajgah stood out with the highest sustainability score, placing it in the "good" sustainability category. Villages such as Kadanj, Kodian, Dasht Arjan, Tafhian,

and Dehno Qalandari were found to be at a medium level of sustainability, while Qalat village ranked lowest, falling into the "poor" sustainability category.

Specifically, in the economic and physical environmental dimensions, Bajgah and Qalat villages exhibited the highest and lowest sustainability scores, respectively. For the economic dimension alone, Kodian had the highest score, while Taffhian had the lowest. Given the growth of second home tourism in these rural areas, and based on the study's results, the following considerations should be prioritized by development planners:

1- Policy Review and Sustainable Development Principles:

- Reevaluate the policies governing second home tourism development in these villages.
- Adopt sustainable tourism development principles to prevent uncontrolled growth beyond the carrying capacity of the destinations.

2- Enhancing Economic Sustainability:

- Since the economic dimension scored the lowest among the three studied dimensions, it's crucial to prioritize the improvement of economic sustainability. Economic benefits are vital for garnering stakeholder support for tourism development.

3- Regulating Construction and Land Use:

- With the rise in second home tourism and the associated increase in construction, local managers need to collaborate with relevant organizations, particularly the Islamic Revolution Housing Foundation, to:

- Enforce regulations requiring permits for second home construction.
- Monitor construction activities to ensure compliance with laws.
- Develop policies to regulate land transactions, land use changes, and prevent the conversion of agricultural land in rural areas.

By addressing these areas, it is possible to enhance the sustainability of second home tourism in rural areas around Shiraz, ensuring that development benefits both the local economy and environment.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper

شاپا الکترونیکی: ۲۶۷۶-۴۱۷۲

مجله توسعه فضاهای پیراشهری

Journal Homepage: <https://jpusd.ir>

تحلیل نگرش ذینفعان از پایداری گردشگری خانه‌های دوم در نواحی روستایی پیرامون کلانشهرها (مورد: شهرستان شیراز)

سعیدرضا اکبریان رونیزی^۱✉، سعید نگهبان^۲ و علیرضا رنجبر^۳

۱. دانشیار، گروه جغرافیا، دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

۲. دانشیار، گروه جغرافیا، دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

۳. کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

چکیده	اطلاعات مقاله
گردشگری خانه‌های دوم به‌عنوان یکی از اشکال پرطرفدار گردشگری در نواحی روستایی است که بیشترین ارتباط را با منابع محیطی داشته و بر ابعاد نواحی روستایی تأثیر دارد. بررسی و شناسایی نگرش ذینفعان نقش مؤثری بر شکل‌گیری و برنامه‌ریزی برای حمایت آن‌ها از توسعه این الگو داشته و از طرفی از این طریق می‌توان قابلیت‌ها، موانع و فرصت‌های توسعه گردشگری خانه‌های دوم را در مقصدها به شکلی جامع شناسایی و در راستای تدوین سیاست‌گذاری‌های مناسب به‌منظور توسعه پایداری گردشگری خانه‌های دوم گام برداشت. بر همین اساس در پژوهش حاضر به بررسی و ارزیابی نگرش ذینفعان از پایداری الگوی گردشگری مذکور در روستاهای شهرستان شیراز پرداخته‌شده است. روش انجام پژوهش توصیفی تحلیلی و گردآوری اطلاعات مبتنی بر دو روش اسنادی و میدانی است، در تدوین ادبیات نظری و پیشینه از روش اسنادی و روش میدانی مبتنی بر چهار پرسش‌نامه شامل: ساکنان محلی، گردشگران خانه‌های دوم، کارآفرینان و پرسشنامه مدیران محلی است. نتایج پژوهش نشان داد بین نگرش ذینفعان تفاوت معنادار آماری وجود دارد و در مجموع توسعه گردشگری خانه‌های دوم در نواحی روستایی مورد مطالعه در سطح پایداری متوسط قرار دارد. همچنین از لحاظ پایداری گردشگری، در بین روستاهای نمونه تفاوت معناداری وجود دارد و در بین روستاها، روستای باجگاه با بیشترین امتیاز در سطح پایداری خوب و روستای قلات با کمترین امتیاز در سطح پایداری ضعیف قرار دارد.	نوع مقاله: مقاله پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۰۸ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۵/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۰۳ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۲/۲۸ صص. ۸۱-۱۱۰ واژگان کلیدی: گردشگری خانه‌های دوم، توسعه پایداری گردشگری، ذینفعان، شهرستان شیراز.

نویسنده مسئول (رایانامه: Akbarian@shirazu.ac.ir)

ارجاع به مقاله: اکبریان رونیزی، سعیدرضا، نگهبان، سعید و رنجبر، علیرضا. (۱۴۰۴). تحلیل نگرش ذینفعان از پایداری گردشگری خانه‌های دوم در نواحی روستایی پیرامون کلانشهرها (مورد: شهرستان شیراز). توسعه فضاهای پیراشهری، ۷(۱)، ۸۱-۱۱۰.

<https://doi.org/10.22034/jpusd.2024.454574.1306>

مقدمه

توسعه گردشگری در نواحی روستایی با سرعت در حال رشد و تکامل است (Dong, 2021:1) و با توجه به مزایای اقتصادی و فرصت‌های شغلی که برای ساکنان محلی به همراه دارد به عنوان یک استراتژی مهم برای کاهش فقر شناخته می‌شود. گردشگری روستایی یکی از انواع گردشگری است که با بسیاری از الگوهای دیگر گردشگری پیوند دارد (جوان و همکاران، ۱۴۰۳: ۸۶). امروزه برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری حول محور مفاهیم و موضوعات پایداری می‌چرخد. پرداختن به نگرانی‌ها در مورد پایداری، حفاظت از محیط‌زیست و مشارکت جامعه محلی به طور فزاینده‌ای چالش برانگیز شده است (Roxas et al, 2020:387). سازمان جهانی گردشگری (UN TOURISM) تأکید می‌کند گردشگری پایدار باید شامل جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی فرهنگی و زیست محیطی برای باشد. همچنین پیشنهاد می‌کند که مسئولیت توسعه پایدار گردشگری بر عهده همه سیاست‌گذاران و فعالان بخش گردشگری است (Lee et al, 2021: 1).

گردشگری پایدار به دنبال ارتقای چارچوب‌های مفهومی برای برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری است. یکی از اجزای اساسی این پارادایم ایجاد روابط و همبستگی برای تقویت ظرفیت جوامع محلی و تبدیل اقتصادهای محلی به روشی پایدار است که برای محیط‌زیست نیز مفید است (Obradović et al, 2021:2). هدف توسعه پایدار (SDGs) پایان دادن به فقر، حفاظت از کره زمین و دستیابی به رفاه برای همه با گرد هم آوردن سیاست‌گذاران، دانشگاهیان، متصدیان و سایر ذینفعان مرتبط گردشگری و ارائه خط‌مشی‌ها و رهنمودهای تعامل استراتژیک است. از آنجایی که گردشگری سریع‌ترین بخش در حال رشد اقتصاد جهانی است، ارتباط بین گردشگری و اهداف توسعه پایدار برای کشورهای در حال توسعه و توسعه‌یافته مهم است (Birendra et al, 2021: 1).

مطالعات تجربی متعدد نشان داده است که اشکال مختلف گردشگری روستایی می‌تواند اثرات مثبت و منفی بر بافت طبیعی و اجتماعی-اقتصادی منطقه‌ای داشته باشند که در آن حضور دارند (Ristić et al, 2019:1). گردشگری خانه‌های دوم به عنوان یکی از اشکال پرطرفدار گردشگری (Back, A., & Marjavaara, 2017:595) در نواحی روستایی است که بیشترین ارتباط را با منابع طبیعی دارد و بر ابعاد نواحی روستایی تأثیر دارد. خانه‌های دوم از اواخر دهه ۱۹۵۰ در کشورهای غربی به یک پدیده تبدیل (Li & Fan, 2020:1) و از دهه ۱۹۷۰ در برنامه‌ریزی و سیاست-گذاری منطقه‌ای، روستایی و گردشگری مورد توجه عمده قرار گرفت (Hall, 2015:1). تجربیات نشان می‌دهد که امروزه در بسیاری از کشورها این پدیده صرفاً متعلق به خانوارهای پردرآمد نبوده بلکه خانوارهای طبقه متوسط را هم شامل می‌شود (Li & Fan, 2020:1). خانه‌های دوم معمولاً در سکونتگاه‌های روستایی پیرامون کلان‌شهرها و در نواحی ساحلی، جنگلی، کوهستانی و مناطق غنی از امکانات رفاهی، استقرار دارند. انگیزه‌های داشتن خانه دوم شامل سرمایه‌گذاری، تفریح در فضای باز و ارتباط با طبیعت است (Sulak & Türk, 2022:35). از ویژگی‌های خانه‌های دوم، نحوه استقرار در فضا است که پیامد آن استفاده فشرده از فضا و تخریب چشم‌انداز است. این پدیده

به‌جز تأثیر فضایی، تأثیراتی بر اقتصاد محلی نیز دارد. با این حال، پیامدهای آن تنها به تغییرات در محیط‌زیست یا اقتصاد محلی مربوط نمی‌شود. بلکه اثرات اجتماعی فرهنگی خانه‌های دوم نیز از جنبه‌های مهم این پدیده است (Ursić et al, 2016: 81).

توسعه گردشگری عمدتاً با آسیب رساندن به محیط‌زیست همراه است و چنین تخریبی می‌تواند منجر به از دست رفتن منابع شود (Park et al, 2012: 1511)، خصوصاً شکل‌گیری و توسعه اشکال گردشگری که منشاء پیدایش آن‌ها منابع محیطی است، بنابراین در توسعه این فعالیت منابع طبیعی شکننده هستند و نیاز به حفاظت دارند. از آنجایی که مدیران مقصد با اطلاعات پیچیده سروکار دارند، شاخص‌های پایداری می‌توانند به آن‌ها کمک کنند تا اثرات گردشگری را شناسایی و ارزیابی نمایند و اقداماتی را برای ارتقای بازیابی از این تأثیرات انجام دهند (Lee et al, 2021: 1). در بررسی و ارزیابی اثرات توسعه گردشگری باید توجه داشت این فعالیت یک فرآیند است و عمدتاً گروهی از آن نفع برده و گروهی دیگر متضرر می‌شوند. لذا لازم است در مطالعات همه ذینفعان مشارکت داشته باشند. گروه‌های ذینفع، مؤلفه‌های اساسی در سیاست‌گذاری گردشگری روستایی بشمار می‌آیند (رضوانی، ۱۳۸۷: ۱۶۹). ذینفعان در بخش گردشگری، از جمله گردشگران و جوامع میزبان، در حال حاضر به‌طور قابل‌توجهی از اهمیت توسعه پایدار در گردشگری نسبت به گذشته آگاه هستند (Obradović et al, 2020: 1) و بر اساس درکی که از اثرات مثبت و منفی گردشگری دارند از آن حمایت می‌کنند و در فرایند توسعه پایدار گردشگری نقش مؤثری دارند (Shafieisabet & Haratifard, 2020: 486). بر همین اساس همه ذینفعان باید از منافع گردشگری بهره‌مند شوند (Roxas et al, 2020: 387). مطالعات ادبیات مربوطه نشان می‌دهد که ذینفعان عمده در گردشگری چهار گروه ساکنان محلی، مدیران منابع، گردشگران و کارآفرینان هستند (Byrd, 2009: 694). که توسعه پایدار گردشگری بدون حمایت و مشارکت آن‌ها غیرممکن و شناخت دقیق از نگرش ذینفعان یک موضوع مهم و اجتناب‌ناپذیر است (Byrd & Guske, 2004: 98) و پایداری مقصدهای گردشگری در گرو مشارکت ذینفعان است. بر همین اساس در پژوهش حاضر به بررسی و ارزیابی نگرش ذینفعان از پایداری گردشگری خانه‌های دوم در روستاهای شهرستان شیراز پرداخته شده است. شهرستان شیراز بر اساس اطلاعات مرکز آمار در سال ۱۳۹۵ دارای ۲۱۹ آبادی دارای سکنه و ۱۳۱۸۱۲ نفر جمعیت روستایی است. در این شهرستان چشم‌اندازهای دیدنی و نیز شرایط اقلیمی مناسب برخی از روستاها باعث گردیده در سال‌های اخیر گردشگری خانه‌های دوم که بستر اصلی شکل‌گیری آن طرح فلاحت در فراغت و ایجاد باغشهرها است، در این نواحی رشد چشمگیری داشته باشد و توجه بخش قابل‌توجهی از جمعیت شهری را به خود جلب نماید. این الگو از مهم‌ترین اشکال توسعه گردشگری است که به‌طور سریع در بسیاری از نواحی روستایی کوهستانی و خوش آب‌وهوای اطراف کلانشهرها در حال توسعه است. ساکنان کلانشهرها برای فعالیت‌های تفریحی و گردشگری در تعطیلات خصوصاً تعطیلات آخر هفته به روستاهای ییلاقی سفر کرده و اوقات فراغت خود را در آن روستاها سپری می‌کنند. این گونه از گردشگری در سفر به مناطق روستایی در نزدیک شهرها در ارتباط مستقیم با روستاهای واقع در پیرامون شهر قرار دارد و نشان‌دهنده اهمیت گردشگری

در مقیاس خرد است که بیشتر در ارتباط با دو متغیر طبقات اجتماعی و ابعاد فضایی - زمانی قرار دارد. به همین دلیل روستاهای پیرامون کلانشهرها و شهرهای بزرگ به دلیل برخورداری از قابلیت‌های طبیعی به عنوان مقصدهایی برای گردشگری روستایی در مقیاس خرد برگزیده می‌شوند. در همین رابطه باید توجه داشت شناخت جامع از نگرش همه ذینفعان، ترکیب دیدگاه‌ها و نگرش آن‌ها در ارتباط با وضعیت پایداری خانه‌های دوم و نیز تفاوت در نگرش‌ها، برای ارائه راهکارها و استراتژی‌های مناسب جهت دستیابی به توسعه پایدار گردشگری خانه‌های دوم در نواحی روستایی شهرستان شیراز امری الزامی است. خصوصاً اینکه در سال‌های اخیر رشد باغ ویلا، باغچه و باغ شهرها (که منجر به شکل‌گیری و توسعه خانه‌های دوم می‌شود) در روستاهای پیرامون کلانشهر شیراز به دلیل تغییر کاربری اراضی، استفاده از اراضی مرغوب و حاصلخیز، کاهش تولیدات کشاورزی، حفر چاه‌های غیرمجاز و... از موضوعات و مباحث بسیار مهمی است که پایداری گردشگری خانه‌های دوم در این نواحی را با چالش مواجه نموده است.

مبانی نظری

توسعه پایدار گردشگری

تا اواسط قرن بیستم گردشگری روستایی بخش کوچک و منفعلی بود که باگذشت زمان، ماهیت، مقیاس و ساختار اجتماعی-اقتصادی آن دستخوش دگرگونی‌های اساسی شده است (Mwesiumo et al, 2022). در حال حاضر این فعالیت بخش جدانشدنی از استراتژی‌های توسعه روستایی (Sharpley, 2002; Carneiro, 2015, Ayhan 2020) و یک محرک پایدار برای توسعه اقتصادی و اجتماعی روستاها است (Park, 2009; Randelli & Martellozzo, 2019). زیرا سرمایه‌گذاری‌های جدید، فرصت‌های شغلی پایدار و درآمد قابل قبول را به ارمغان می‌آورد (Martínez et al, 2019; Lee & Chang, 2008, Sharpley, 2002; Kent, 2005; Belisle and Hoy, 1980). گردشگری به شکوفایی اقتصاد روستایی، عرضه تولیدات محلی و ایجاد ارزش افزوده بسیار کمک می‌کند (افراخته و جوان، ۱۳۹۹: ۲). بر همین اساس گردشگری به عنوان راهبردی برای کاهش مشکلات و توسعه این نواحی پذیرفته شده (Butler et al, 1998) و به عنوان یک فعالیت پایه و بخش مهمی از ساختار اجتماعات روستایی بشمار می‌آید. با این تفاسیر نادیده گرفتن اهمیت مناطق روستایی در حفظ رشد مداوم بخش گردشگری به طور فزاینده‌ای دشوار است (Ibănescu et al, 2018).

امروزه گردشگری جایگاهی محوری در سیاست‌های توسعه جهانی دارد و همچنان می‌تواند به شناخت سیاسی بیشتری دست یابد و تأثیر مؤثری بر دستور کار ۲۰۳۰ و ۱۷ هدف توسعه پایدار آن داشته باشد. توسعه گردشگری منوط بر اینکه با برنامه‌ریزی صحیح انجام شود، می‌تواند اثرات اقتصادی، اجتماعی و محیطی مناسبی را در برداشته باشد (جوان و برزگر، ۱۴۰۳: ۳۸). لذا لازم است دولت‌ها با اجرای سیاست‌هایی که از ترویج فعالیت گردشگری پایدار حمایت می‌کند، اقداماتی را برای جهت‌دهی مجدد به توسعه این فعالیت انجام دهند، زیرا گردشگری پایدار

پیامدهای فعلی و آینده را از منظر اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی در نظر می‌گیرد تا نیازهای بازدید کنندگان، صنعت، محیط‌زیست و جوامع میزبان را برآورده کند (Calderón-Vargas et al, 2021: 1). اصطلاح گردشگری پایداری در اواخر دهه ۱۹۸۰ ظهور و به‌طور گسترده در تحقیقات گردشگری تثبیت شده است. «گردشگری پایداری» به معنای گردشگری مبتنی بر اصول توسعه پایداری، با در نظر گرفتن «تأثیرات اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی فعلی و آتی» است. توسعه پایداری گردشگری نیازهای گردشگران کنونی و مناطق میزبان را برآورده می‌کند و در عین حال فرصت‌ها را برای آینده محافظت و افزایش می‌دهد (Sheresheva et al, 2020: 34).

پایداری در گردشگری یک موضوع اخلاقی، ایدئولوژی و برندسازی است (Sørensen & Bærenholdt, 2020). مفهوم توسعه پایداری به وضوح بیان می‌کند که مهم‌ترین هدف توسعه گردشگری باید بهبود کیفیت زندگی ساکنان با استفاده از مزیت‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، تفریحی و ... گردشگری باشد. استراتژی‌های توسعه گردشگری اگر به درستی طراحی شده باشند، می‌تواند زندگی جوامع محلی را به‌طور قابل توجهی تحت تأثیر قرار دهد، در صورت روبه‌زوال، به ثبات و توسعه آن‌ها کمک کند (Sheresheva et al, 2020: 34). گردشگری پایداری شامل همه انواع گردشگری اعم از انواع گردشگری در مقیاس بزرگ و کوچک است. اصل پایداری در گردشگری پرداختن به جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی توسعه گردشگری است و باید تعادلی بین این سه عامل ایجاد شود تا اهداف پایداری درازمدت تضمین شود (Ngoc et al, 2021: 509).

گردشگری پایداری به عنوان گردشگری تعریف شده است که «منابعی را که آینده گردشگری به آن بستگی دارد، به‌ویژه محیط فیزیکی و بافت اجتماعی جامعه میزبان را از بین نمی‌برد. توسعه گردشگری پایداری باید ضمن حفظ محیط‌زیست و بهبود کیفیت زندگی جوامع مقصد، منجر به تجارب باکیفیت بالا شود. مفاهیم «گردشگری پایداری» و «توسعه پایداری گردشگری» به جای یکدیگر استفاده می‌شوند، اما دومی تمرکز بیشتری بر تغییرات مدیریت شده دارد (Sørensen & Grindsted, 2021: 2). گردشگری پایداری، روندی برای دستیابی به توسعه اقتصادی علاوه بر حفاظت، نگهداری و ارتقای محیط‌زیست در نظر گرفته می‌شود (حجت‌شمامی و جوان، ۱۴۰۱: ۶۰). توسعه پایداری که به‌طور گسترده برای جوامع مبتنی بر گردشگری مورد استفاده قرار می‌گیرد، به اصطلاح «خط سه گانه» است که در آن سیاست‌ها و اقدامات تلاش می‌کنند هزینه‌ها و منافع اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی را متعادل کنند (Amir et al, 2015: 118). گردشگری روستایی، اکوتوریسم، گردشگری سبز، گردشگری مسئولانه، گردشگری جایگزین و سایر اصطلاحات مشابه فعالیت گردشگری در مناطق روستایی پیرامونی را توصیف می‌کند و به عنوان یک منبع غنی برای توسعه منطقه‌ای شناخته می‌شود. اهداف پایداری گردشگری از نظر اکولوژیکی شامل بهبود رفاه مادی و غیرمادی جوامع، حفظ برابری بین نسلی، حفاظت از تنوع زیستی و حفظ سیستم‌های اکولوژیکی و تضمین یکپارچگی فرهنگی و انسجام اجتماعی جوامع می‌باشد. همچنین سه اصل پایداری گردشگری عبارت‌اند از: کیفیت (تجربه کیفیت برای بازدید کنندگان، بهبود کیفیت زندگی جامعه میزبان)، تداوم (منابع طبیعی) و تعادل (بین نیازهای میزبان و محیط) (Ristić et al, 2019: 1).

گردشگری خانه‌های دوم

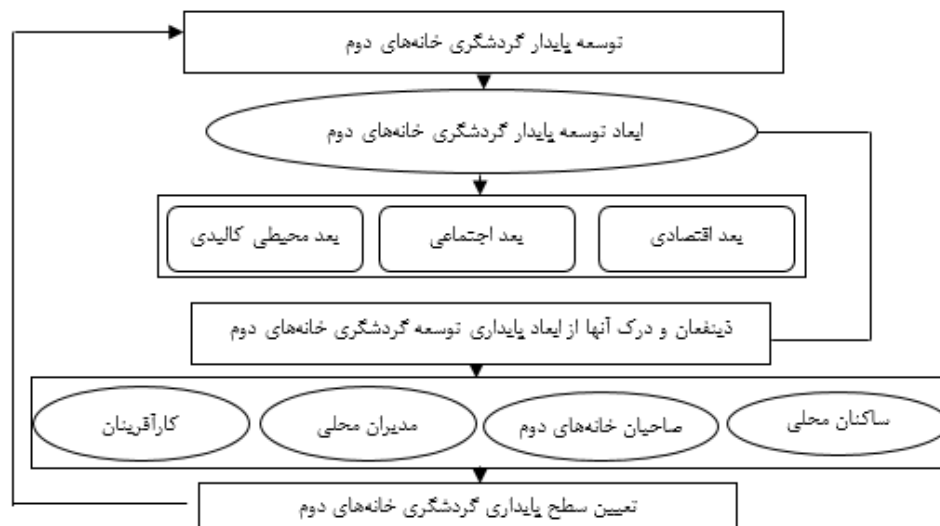
گردشگری خانه‌های دوم یک شکل محبوب گردشگری در بسیاری از کشورها است (Back, 2020: 1328). رشد و گسترش گردشگری و به تبع آن شکل‌گیری و گسترش خانه‌های دوم از پدیده‌های مهم قرن بیستم و قرن حاضر است. خانه‌های دوم بخش جدانشدنی از گردشگری و جابجایی عصر معاصر است و به یک حوزه تحقیقاتی اصلی برای محققان تبدیل شده است. به‌ویژه یک مؤلفه جدانشدنی از تجارب گردشگری در نواحی روستایی و نواحی پیرامونی است (Visser, 2006: 351). در تعریف خانه‌های دوم تعریف واحدی وجود ندارد، و هر مطالعه‌ای نیز تعریف خاص خود را ارائه می‌دهد و از لحاظ روش‌شناسی هم تعیین آن‌ها بسیار مشکل است. بنابراین یک ابهام بزرگ در مورد تعریف خانه‌های دوم وجود دارد. معانی متعددی در رابطه با مفهوم گردشگری خانه دوم مطرح است، از جمله «استراحت و آرامش»، «آرام و ساکت»، «دور از غم و اندوه»، «خانه معنوی / روحانی»، «خانه باغ»، «رمانتیک» و «زندگی ساده نزدیک به طبیعت». همچنین خانه‌های دوم دارای مفاهیم فضایی هستند، زیرا به آن‌ها «حومه‌نشینی فصلی» و «فضاهای مکمل» می‌گویند که در آن شهرنشینان فضاهایی را اشغال می‌کنند که در غیر این صورت، بکر و طبیعی باقی می‌ماند (علیپور، اولیا، حسن‌زاده و پوراقدم، ۲۰۱۷). به‌طور کلی این مفهوم را این گونه می‌توان تعریف نمود: خانه‌هایی که اغلب شهروندان در نواحی روستایی خوش آب‌وهوا و ییلاقی جهت گذراندن اوقات فراغت و استراحت تدارک می‌بینند که عمدتاً بیشتر خانه‌های دوم در نواحی روستایی به‌صورت خرید زمین و ساخت خانه‌های ویلایی در دامنه تپه‌های مشرف به مناظر طبیعی زیبا به سبک مدرن و لوکس و با هزینه‌های بالا بنا می‌گردند (رضوانی، ۱۳۸۷).

خانه‌های دوم از الگوهای توسعه گردشگری در نواحی روستایی کوهستانی بشمار می‌آید که از طریق گسترش مالکیت خانه‌های دوم (خانه‌های ییلاقی یا خانه‌های تعطیلات) به وجود می‌آید. سوای پیشینه تقریباً زیاد شکل‌گیری خانه‌های دوم در مناطق روستایی، در سال‌های اخیر این الگو تجدید حیات را تجربه می‌کند که عمدتاً با توجه به الگوهای جدید تولید و مصرف اقتصادی قابل تشریح می‌باشد (William & Hall, 2000). خانه‌های دوم یا به‌صورت هدفمند ساخته می‌شوند یا خانه‌های موجود از استفاده دائمی به فصلی تغییر می‌یابند. در مکان‌هایی که خانه‌های دوم جدید توسط توسعه‌دهندگان محلی یا شرکت‌های متخصص ساخته می‌شوند، «صنعت خانه دوم» کاتالیزوری برای جذب مهاجران شهری به جوامع روستایی خواهد بود (Wu & Gallent, 2020: 392). در رابطه با گسترش خانه‌های دوم در نواحی روستایی و جابجایی ساکنان اصلی روستاها بیان می‌شود که بالا رفتن سطح درآمد شهرنشینان و تقاضای آن‌ها و پایین بودن قیمت زمین، مساکن در نواحی جذاب روستایی منجر به جذب شهرنشینان به این نواحی می‌شود. همچنین هجوم گسترده موجب افزایش قیمت زمین و افزایش کاذب مساکن و در نتیجه بالا رفتن میزان مالیات شده، روستاییان نیز به دلیل سطح اقتصادی نسبتاً پایین، توانایی پرداخت مبالغ هنگفت نداشته، لذا مجبور به فروش خانه و ترک نواحی روستایی می‌شوند (تقدیسی و سپهوند، ۱۳۹۴). همچنین ساکنان شهری ممکن است املاک روستایی را که متعلق به والدین یا پدر بزرگ و مادر بزرگشان بوده به ارث ببرند و به دلیل حس دلتنگی

نسبت به گذشته روستایی خانواده خود - یا به دلیل فرصت سرمایه‌گذاری و امکانات رفاهی، آن‌ها را به خانه‌های تعطیلات تبدیل کنند. چنین پیوندهایی اغلب تأثیر مهمی بر نحوه رفتار، زندگی و تعامل صاحبان خانه دوم با این مکان‌ها و با مردم محلی دارند (Wu & Gallent, 2021:392).

به‌رحال گردشگری خانه‌های دوم ازجمله پدیده‌هایی است که در تحولات و تغییرات ساختار اجتماعی، اقتصادی و رفاه نواحی روستایی نقش دارد. از آنجا که مالکان خانه‌های دوم گردشگران هستند، به همین دلیل اثرات گردشگری خانه‌های دوم مانند اثرات دیگر اشکال و الگوهای گردشگری است. البته خصوصیات گردشگری خانه‌های دوم مانند اقامت طولانی در منطقه مقصد، نشانگر آن است که برخی اثرات نمایان‌تر هستند (اکبریان‌رونیزی، ۱۳۹۱: ۷). در مجموع و بر اساس ادبیات مربوطه اثرات این الگوی گردشگری را می‌توان در سه دسته شامل اثرات اقتصادی، اجتماعی فرهنگی، محیطی - کالبدی تقسیم‌بندی نمود. همچنین باید توجه داشت اثرات گردشگری خانه‌های دوم از مکانی به مکان دیگر متفاوت است. مولر و همکاران (۲۰۰۴) بیان می‌دارند که چشم‌اندازهای متفاوت خانه‌های دوم، بستگی به موقعیت محلی دارد. در فضاهایی که خانه‌های دوم غلبه دارد و این خانه‌ها از تبدیل خانه‌های دائمی به وجود می‌آیند شرایط متفاوتی را در برابر این نکته که چگونه اجتماع محلی می‌تواند به عوامل به وجود آورنده اثرات در مقایسه با نواحی که باهدف ساخت خانه‌های دوم در حومه‌های شهری جذاب در نظر گرفته شده‌اند، واکنش نشان دهد (Muller et al, 2004:18).

در یک جمع‌بندی باید اذعان داشت پایداری به‌عنوان رویکرد بنیادین برای هر نوع توسعه ازجمله گردشگری و الگوهای آن مورد توجه است. توسعه پایدار گردشگری خانه‌های دوم در نواحی روستایی تلاش در دستیابی به پایداری همه ابعاد توسعه گردشگری این الگو است تا با یک نگرش و فرآیند کل‌نگر و همه‌جانبه بتواند با کاهش اثرات مخرب از مزیت‌های توسعه گردشگری خانه‌های دوم در راستای پایداری مناطق روستایی بهره‌مند شود. توسعه پایدار گردشگری خانه‌های دوم در قالب سه بعد اقتصادی، اجتماعی فرهنگی و نیز محیطی کالبدی قابل‌بررسی هست و از آنجا که گروه‌های مختلفی در فرآیند شکل‌گیری و توسعه آن نقش دارند و با عنوان ذینفعان مطرح هستند، لذا زمانی مطالعه در این حوزه جامع است که در فرآیند پایداری الگوی خانه‌های دوم ذینفعان مشارکت داده شوند (شکل ۱).

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

بررسی ادبیات پژوهش نشان می‌دهد مطالعات داخلی و خارجی در ارتباط با توسعه گردشگری خانه‌های دوم و نیز پایداری گردشگری انجام شده است. رضوانی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که گردشگری در روستای مورد مطالعه در ابعاد سه گانه مورد مطالعه از پایداری لازم برخوردار نمی‌باشد. دلایل ناپایداری گردشگری متأثر از عواملی عدم درک ذینفعان از توسعه پایدار، نبود آموزش‌های لازم، ضعف ساختاری و نبود تعادل مناسب بین منافع ذینفعان است. اکبری‌ارونی‌زی (۱۳۹۵) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده که توسعه گردشگری در سطح متوسط پایداری قرار داشته که بعد اجتماعی - فرهنگی وضعیت پایداری مناسب‌تری دارد. کرمی دهکردی و بهرامی ده‌توتی (۱۳۹۹) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که سطح پایداری توسعه گردشگری متوسط و البته در بین نواحی روستایی متفاوت و بعد اجتماعی وضعیت پایداری مناسب‌تری دارد. بر اساس مدل چرخه حیات روستای کتک در مرحله اکتشاف و روستاهای سبیک، آورگان، متویی و گردیشه در مرحله درگیری هستند.

موتیار^۱ (۲۰۰۶) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده که این خانه‌ها منافع اقتصادی زیادی برای مقصدهایی که برای تعطیلات یا تفریحی جذاب هستند، به همراه دارد. همچنین این نوع از گردشگران نسبت به دیگر گردشگران هزینه‌های زیادی می‌کنند و هزینه‌های این نوع گردشگران عمدتاً در نواحی محلی متمرکز می‌شود. ری^۲ (۲۰۱۱) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده که به‌طور کلی دیدگاه‌ها نسبت به توسعه خانه‌های دوم مثبت است. حتی روستاییانی که نسبت به توسعه بیشتر خانه‌های دوم نگرش منفی داشته، عمدتاً روابط اجتماعی مناسبی با جمعیت خانه‌های دوم دارند. نخبگان محلی، خصوصاً افرادی که از منافع اقتصادی مستقیم گردشگری خانه‌های دوم بهره‌مند

۱. Motiar

۲. Rye

هستند، نسبت به توسعه این نوع از گردشگری نگرش مثبت‌تری دارند و نهایتاً اینکه سرمایه‌گذاری‌های بالا، حمایت محلی را افزایش می‌دهد. علی‌پور و همکاران (۲۰۱۷) به این نتیجه رسیده‌اند که رشد گردشگری خانه دوم مبتنی بر رویکرد توسعه آزاد بوده و در آن سیاست‌ها و برنامه‌ریزی مدون وجود ندارد. همچنین گردشگری خانه‌های دوم تحت سلطه منافع شرکت‌های املاک و مستغلات خارج از منطقه است و از سوی مقامات محلی نیز مورد حمایت قرار می‌گیرند و عموم مردم به‌عنوان یک ذینفع قانونی، هیچ نقش و نفوذی در روند توسعه خانه دوم ندارد. ادامه روند کنونی توسعه خانه دوم، کیفیت زیست‌محیطی، هویت اجتماعی و فرهنگی و رونق اقتصادی پایدار منطقه را تضعیف می‌کند. ریستیچ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که در منطقه مطالعاتی توسعه گردشگری در سطح پایداری قرار دارد و بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی تأثیر داشته است و نتایج می‌تواند به‌عنوان تحقیق بنیادی در راستای تدوین استراتژی‌های توسعه گردشگری منطقه مورد استفاده قرار گیرد. اوبرادوویچ و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که ساکنان محلی به‌عنوان یکی از عناصر کلیدی پذیرش و تحمل گردشگران، نگرش مثبتی نسبت به توسعه پایدار گردشگری دارند. در همین رابطه پیشنهاد می‌دهند که (۱) مدیریت مقصد و سازمان‌های گردشگری باید به ساکنان اجازه دسترسی به اطلاعات را بدهند و آن‌ها را قادر سازند تا در تصمیم‌گیری مشارکت داشته باشند. (۲) سیاست‌گذاران گردشگری در صربستان باید توجه قابل توجهی به نگرش ساکنان محلی در تدوین استراتژی‌های بازاریابی و مدیریت برای توسعه گردشگری داشته باشند. (۳) توسعه‌دهندگان و مدیران گردشگری باید به ساکنان کمک کنند تا درک نمایند چگونه توسعه گردشگری ممکن است کیفیت زندگی آن‌ها را با ایجاد دسترسی به امکانات بهتر بهبود بخشد. هیلبر و شونی (۲۰۲۰) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که ممنوعیت در ساخت خانه‌های دوم به شکل قابل توجهی باعث کاهش قیمت خانه‌های اولیه را کاهش و قیمت خانه‌های دوم را افزایش داده است. همچنین افزایش نرخ رشد بیکاری را به همراه داشته است. در مجموع این محدودیت اثرات منفی بر اقتصاد محلی برجای گذاشته است.

روش‌شناسی

روش انجام پژوهش توصیفی تحلیلی و گردآوری اطلاعات مبتنی بر دو روش اسنادی و میدانی است، در تدوین ادبیات نظری و پیشینه از روش اسنادی و روش میدانی مبتنی بر چهار پرسش‌نامه (محقق ساخته) شامل: پرسشنامه ساکنان محلی، پرسشنامه گردشگران خانه‌های دوم، پرسشنامه کارآفرینان و پرسشنامه مدیران محلی است. نوع پرسشنامه به شکل بسته و در قالب طیف لیکرت در مقیاس سنجش اسمی، فاصله‌ای و رتبه‌ای تهیه گردیده است. با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ میزان پایایی هر یک از پرسشنامه‌ها محاسبه شده، نتایج (جدول ۱) بیانگر آن است که ضریب پایایی پرسشنامه‌های پژوهش، مناسب است.

^۱ . Hilber & Schöni

جدول ۱. ضریب آلفای کروناخ پرسنانه

پرسنانه	آلفای کروناخ
ساکنان محلی	۰/۸۱۴
مدیران محلی	۰/۷۰۱
کارآفرینان	۰/۸۲۱
گردشگران خانه‌های دوم	۰/۷۲۷

از لحاظ مکانی جامعه آماری این پژوهش روستاهای واقع در پیرامون کلانشهر شیراز (محدوده شهرستان شیراز) و جامعه مورد تحقیق شامل ساکنان محلی، گردشگران خانه‌های دوم، مدیران محلی و کارآفرینان می‌باشد. بر اساس تقسیمات کشوری محدوده مورد مطالعه مشتمل بر سه بخش مرکزی، سیاح دارنگون و ارژن، ۱۰ دهستان، سه شهر شامل شیراز، خان‌زینان و داریان و یک شهر جدید (صدرا) است. همچنین تعداد ۲۵۵ آبادی دارای سکنه در این شهرستان استقرار دارند. روستاهای نمونه پژوهش ۷ روستای واقع در شهرستان شیراز (شکل ۲) که گردشگری خانه‌های دوم در آن‌ها به عنوان یک پدیده رواج و رونق دارد، می‌باشد. روستاهای نمونه در سال ۱۳۹۵ دارای ۶۱۱۶ خانوار می‌باشد. حجم نمونه برای ساکنان محلی با توجه به تعداد خانوار و براساس روش کوکران ۲۵۰ خانوار تعیین شده است. حجم نمونه برای مدیران محلی ۳۳ مدیر (در هر روستا شامل: دهیار، رئیس شورا، یک عضو شورا). با توجه به عدم اطلاعات دقیق در مورد کارآفرینان و نیز صاحبان خانه‌های دوم، برای هر یک در هر روستا ۱۵ نمونه انتخاب شده است. برای تحلیل داده‌ها با توجه به پاسخگویی سؤالات پژوهش از آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و استنباطی (آزمون T تک نمونه‌ای، تحلیل واریانس یک طرفه ANOVA)، مقیاس پرسکات آلن و روش بارومتر استفاده شده است.

شکل ۲. نقشه موقعیت محدوده مورد مطالعه و روستاهای نمونه

جدول ۲. ابعاد و نماگرهای مورد مطالعه در پژوهش

ابعاد	نماگر
اقتصادی	ایجاد فرصت‌های اشتغال‌زایی، افزایش درآمد، تنوع شغلی، درآمد برای نهادهای محلی، متنوع سازی اقتصاد، کاهش فقر، افزایش و رشد سرمایه‌گذاری، افزایش پس‌انداز، سوداگری زمین، افزایش قیمت مسکن، افزایش هزینه ساخت مسکن، توزیع ناعادلانه منافع حاصل از گردشگری، فصلی شدن اشتغال، افزایش هزینه زندگی، افزایش قیمت کالا و خدمات، خروج سرمایه از روستا، انحصار شغل توسط غیربومی‌ها.
اجتماعی فرهنگی	بهبود کیفیت محصولات غذایی، افزایش همبستگی و مشارکت ساکنین، بهبود وضعیت خدمات زیربنایی، آموزش و بهداشتی درمانی، بهبود وضعیت بهداشت فردی و عمومی، کاهش مهاجرت از روستا، بازگشت مهاجران، رضایت از زندگی، امکانات و خدمات فرهنگی، تفریحی و ورزشی، تبادلات فرهنگی، تعلق مکانی، افزایش امنیت، احیا هویت فرهنگی، اختلاف بر سر مالکیت، تغییر نوع پوشش مردم، تغییر در فرهنگ و آداب و رسوم، تشدید طبقات اجتماعی، رایج شدن کالاهای لوکس، دوگانگی فرهنگی، تقلید و الگوبرداری روستاییان، گسترش ناهنجاری اجتماعی، درگیری بین ساکنین و گردشگران، تبلیغ فرهنگ مصرف، ازدحام و شلوغی، تغییر الگوی مصرف غذایی.
محیطی کالبدی	ساختمان‌های با مصالح مقاوم و بهبود استانداردهای مسکن، افزایش ساخت‌وساز، بهبود نظارت بر ساخت و ساز، بهبود کیفیت محیط و مبلمان، تسریع اجرای پروژه‌های عمرانی، مدیریت پسماند و جمع‌آوری و دفع بهداشتی زباله، زیباسازی زیست‌محیطی روستا، توجه مردم روستا به حفاظت از محیط‌زیست، ساخت خانه‌ها در حریم رودخانه‌ها و چشم‌اندازهای سبز، تغییر کاربری اراضی از کشاورزی به مسکونی و تجاری، تغییر الگوی مسکن، عدم هماهنگی بافت کالبدی، کاهش منابع آب، تخریب منابع و چشم‌اندازهای طبیعی.

منبع: مطالعات نگارندگان، ۱۴۰۲

یافته‌های پژوهش

پاسخگویان گروه ساکنان محلی در پژوهش در مجموع ۲۵۰ نفر هستند با متوسط سنی برابر ۳۷/۲ سال که ۶۹/۲ درصد مرد و ۳۰/۸ درصد را زنان شامل می‌شوند. از لحاظ متغیر وضعیت شغلی بیشتر پاسخگویان در بخش خدماتی (۵۷/۶ درصد) و از لحاظ وضعیت تحصیلات بیشترین (۵۲ درصد) پاسخگویان دارای تحصیلات متوسطه (دبیرستان) هستند. پاسخگویان گروه مدیران محلی در پژوهش در مجموع ۲۱ نفر هستند با متوسط سنی برابر ۴۱/۹ سال که ۸۵/۷ درصد مرد و ۱۴/۳ درصد را زنان شامل می‌شوند. از لحاظ متغیر وضعیت شغلی بیشتر پاسخگویان در بخش اداری (۵۷/۱ درصد) و از لحاظ وضعیت تحصیلات بیشترین (۴۲/۹ درصد) پاسخگویان دارای تحصیلات متوسطه هستند. پاسخگویان گروه کارآفرینان در پژوهش در مجموع ۱۰۵ نفر هستند با متوسط سنی برابر ۳۲/۷ سال که ۸۱/۹ درصد مرد و ۱۸/۱ درصد را زنان شامل می‌شوند. از لحاظ متغیر وضعیت شغلی بیشتر پاسخگویان در بخش خدماتی (۵۶/۷ درصد) و از لحاظ وضعیت تحصیلات بیشترین (۴۸/۶ درصد) پاسخگویان دارای تحصیلات متوسطه هستند. پاسخگویان گروه گردشگران در پژوهش در مجموع ۱۰۵ نفر هستند با متوسط سنی برابر ۴۹/۵ سال که ۹۲/۴ درصد مرد و ۷/۶ درصد را زنان شامل می‌شوند. از لحاظ متغیر وضعیت شغلی بیشتر پاسخگویان در بخش خدماتی (۳۶/۲ درصد) و از لحاظ وضعیت تحصیلات بیشترین (۴۴/۸ درصد) پاسخگویان دارای تحصیلات متوسطه هستند (جدول ۳).

جدول ۳. ویژگی‌های فردی پاسخگویان

ویژگی	ساکنان محلی	مدیران محلی	کارآفرینان	گردشگران خانه‌های دوم
جنس	مرد	۶۹/۲	۶۵/۷	۸۱/۹
	زن	۳۰/۸	۱۴/۳	۱۸/۱
	جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
متوسط سن	۳۷/۲	۴۱/۹	۳۷/۷	۳۷/۲
بعد خانوار	۴/۱	۴/۸	۴/۲	۴/۱
تحصیلات	ابتدایی	۰/۸	۰	۲/۹
	راهنمایی	۱۳/۶	۰	۱۵/۲
	دبیرستان	۵۲	۴۲/۹	۴۵/۷
	فوق دیپلم	۱۸/۸	۱۹	۱۹
	لیسانس	۱۴/۸	۳۳/۳	۱۶/۲
	فوق لیسانس و بالاتر	۰	۴/۸	۰/۹
	جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
	کشاوری	۷/۲	۴/۸	۲/۹
شغل	دامدار	۲/۴	۴/۸	۰/۹
	کشاوری و دامدار	۲	۰	۰
	مشاغل خدماتی	۵۷/۶	۲۸/۶	۸۰/۹
	مشاغل اداری	۶/۸	۵۷/۱	۷/۶
	بازنشسته	۷/۲	۴/۸	۰/۹
	سایر	۲۰/۸	۰	۶/۷
	جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

بررسی نگرش چهار ذینفع مورد مطالعه از وضعیت پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم با استفاده از آزمون T تک نمونه‌ای با توجه به مقدار میانگین قابل انتظار (۱۶۵) و مقدار میانگین مشاهده شده (جدول) نتایج نشان می‌دهد پایداری الگوی گردشگری مورد مطالعه توسط هر چهار ذینفع پایین‌تر از حد متوسط ارزیابی شده است. قابل ذکر است به جز در مورد نگرش گردشگران خانه‌های دوم که سطح معناداری بزرگ‌تر از ۰/۰۵ محاسبه شده و معنادار نیست، در مورد نگرش ساکنان محلی، مدیران محلی و کارآفرینان سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد. در کل با توجه به مقدار میانگین مشاهده شده برابر ۱۵۹/۱۴ و سطح معناداری برابر ۰/۰۰۱ نگرش ذینفعان از پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم کمتر از حد متوسط است. در همین رابطه و با توجه به مقدار آماره T و مقدار اختلاف میانگین محاسبه شده ملاحظه می‌شود که در بین نگرش ذینفعان، ارزیابی مدیران محلی در پایین‌ترین وضعیت قرار گرفته است (جدول ۴).

جدول ۴. ارزیابی نگرش ذینفعان از پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم بر اساس آزمون T تک نمونه‌ای

ذینفعان	میانگین قابل انتظار	میانگین قابل مشاهده	اختلاف میانگین	مقدار T	سطح معناداری	حد بالا	حد پایین
ساکنان محلی	۱۶۵	۱۵۸/۰۲	-۶/۹۷۵	-۶/۸۵۵	۰/۰۰۱	-۴/۹۷۱	-۸/۹۸
مدیران محلی		۱۴۵/۰۵	-۱۹/۹۵۲	-۱۱/۴۱۹	۰/۰۰۱	-۱۶/۳۰۶	-۲۳/۵۹۸
کارآفرینان		۱۵۹/۷۹	-۵/۲۰۹	-۳/۵۹۶	۰/۰۰۱	-۲/۳۳۶	-۸/۰۸۲
گردشگران خانه دوم		۱۶۳/۹۸	-۱/۰۱۹	-۰/۹۶۶	۰/۳۳۶	۱/۰۷۱	-۳/۱۰۹
کل		۱۵۹/۱۴	-۵/۸۵۶	-۸/۵۷۱	۰/۰۰۱	-۴/۵۱۳	-۷/۱۹۹

به منظور بررسی تفاوت بین نگرش ذینفعان از پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم از روش تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شده که نتایج نشان از آن دارد که بر اساس آزمون آماری لون، سطح معناداری کوچک‌تر از ۰/۰۵ دارد بنابراین برابری واریانس در نگرش ذینفعان وجود نداشته و لذا از آزمون‌های ولج و براون-فورسایت استفاده و نتایج بیانگر وجود تفاوت معنادار در نگرش ذینفعان در هر سه بعد اقتصادی ($P \text{ Value} < 0.05$)، اجتماعی فرهنگی ($P \text{ Value} < 0.05$) و محیطی کالبدی ($P \text{ Value} < 0.05$) می‌باشد. همچنین با استفاده از آزمون تباری تامهن به بررسی و مقایسه دوبه‌دو نگرش ذینفعان پرداخته شده و نتایج با توجه به سطح معناداری به دست آمده نشان می‌دهد که در نگرش ساکنان محلی و مدیران محلی، ساکنان محلی و گردشگران خانه-های دوم، مدیران محلی و کارآفرینان، مدیران محلی و گردشگران خانه‌های دوم، تفاوت معناداری وجود دارد و تفاوت در نگرش ساکنان محلی و کارآفرینان ($P \text{ Value} > 0.05$)، گردشگران خانه‌های دوم و کارآفرینان ($P \text{ Value} > 0.05$) معنادار نمی‌باشد (جدول ۵).

جدول ۵. مقایسه نگرش ذینفعان از پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم

ذینفعان	اختلاف میانگین	خطای استاندارد	سطح معناداری	حد پایین	حد بالا
ساکنان محلی	۱۲/۹۸	۲/۰۲	۰/۰۰	۷/۳۴	۱۸/۶۱
	-۱/۷۷	۱/۷۷	۰/۹۰	-۶/۴۷	۲/۹۴
	-۵/۹۶	۱/۴۷	۰/۰۰	-۹/۸۴	-۲/۰۷
مدیران محلی	-۱۲/۹۸	۲/۰۲	۰/۰۰	-۱۸/۶۱	-۷/۳۴
	-۱۴/۷۴	۲/۲۷	۰/۰۰	-۲۰/۹۵	-۸/۵۳
	-۱۸/۹۳	۲/۰۴	۰/۰۰	-۲۴/۶۱	-۱۳/۲۵
کارآفرینان	۱/۷۷	۱/۷۷	۰/۹۰	-۲/۹۴	۶/۴۷
	۱۴/۷۴	۲/۲۷	۰/۰۰	۸/۵۳	۲۰/۹۵
	-۴/۱۹	۱/۷۹	۰/۱۲	۸/۹۵	۰/۵۷
گردشگران خانه‌های دوم	۵/۹۶	۱/۴۷	۰/۰۰	۲/۰۷	۹/۸۴
	۱۸/۹۳	۲/۰۴	۰/۰۰	۱۳/۲۵	۲۴/۶۱
	۴/۱۹	۱/۷۹	۰/۱۲	-۰/۵۷	۸/۹۵

بررسی تفاوت در روستاهای نمونه از لحاظ پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم با روش تحلیل واریانس یک طرفه نشان از آن دارد که در آزمون آماری لون سطح معناداری بزرگ‌تر از ۰/۰۵ و بنابراین برابری واریانس در روستاها وجود دارد، لذا از آزمون F استفاده و نتایج بیانگر (جدول ۶) وجود تفاوت معنادار بین پایداری ابعاد سه گانه توسعه گردشگری خانه‌های دوم در روستاهای نمونه است ($P\text{ Value} > 0.05$). در همین رابطه نتایج آزمون تباری توکی در خصوص تفاوت بین روستاهای نمونه (جدول ۷) نشان می‌دهد که پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم بین روستای باجگاه و قلات، باجگاه و دهنو قلندری، باجگاه و دشت ارژن، باجگاه و تفهیان، قلات و کودیان، قلات و کدنج تفاوت معناداری دارد.

جدول ۶. نتایج آزمون ANOVA برای روستاهای مورد مطالعه

ابعاد	سطح	مجموع مجدورات	درجه آزادی	مجدور میانگین	فیش	سطح معناداری
اقتصادی	بین گروهی	۱۶۶۶/۸۶	۶/۰۰	۲۷۷/۸۱	۷/۱۵	۰/۰۰۱
	درون گروهی	۱۸۴۲۶/۸۲	۴۷۴/۰۰	۳۸/۸۸		
	کل	۲۰۰۹۳/۶۸	۴۸۰/۰۰			
اجتماعی فرهنگی	بین گروهی	۱۷۸۸/۴۸	۶/۰۰	۲۹۸/۰۸	۴/۳۹	۰/۰۰۱
	درون گروهی	۳۲۱۸۰/۸۴	۴۷۴/۰۰	۶۷/۸۹		
	کل	۳۳۹۶۹/۳۲	۴۸۰/۰۰			
کالبدی محیطی	بین گروهی	۱۱۱۱/۹۷	۶/۰۰	۱۸۵/۳۳	۷/۲۷	۰/۰۰۱
	درون گروهی	۱۲۰۸۶/۲۷	۴۷۴/۰۰	۲۵/۵۰		
	کل	۱۳۱۹۸/۲۵	۴۸۰/۰۰			
کل	بین گروهی	۸۴۴۹/۵۴	۶/۰۰	۱۴۰۸/۲۶	۶/۷۲	۰/۰۰۱
	درون گروهی	۹۹۳۵۳/۵۷	۴۷۴/۰۰	۲۰۹/۶۱		
	کل	۱۰۷۸۰۳/۱۰	۴۸۰/۰۰			

جدول ۷. مقایسه پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم روستاهای مورد مطالعه

روستا	اختلاف میانگین	خطای استاندارد	سطح معناداری	حد پایین	حد بالا
باجگاه	قلات	۱۲/۴۸۲۸۸	۲/۴۱۹۱۹	۵/۳۱۹۵	۱۹/۶۴۶۲
	کودیان	۳/۱۵۹۶۳	۲/۶۹۸۵۱	-۴/۸۳۰۸	۱۱/۱۵۰۱
	دهنو قلندری	۱۱/۳۶۷۱۸	۲/۶۹۸۵۱	۳/۳۷۶۸	۱۹/۳۵۷۶
	دشت ارژن	۷/۶۲۳۲۰	۲/۵۵۹۶۵	۰/۰۴۳۹	۱۵/۲۰۲۵
	کدنج	۳/۵۳۲۶۶	۲/۶۰۰۶۳	-۴/۱۶۷۹	۱۱/۲۳۳۳
	تفهیان	۸/۷۶۸۵۳	۲/۳۱۵۶۲	۱/۹۱۱۸	۱۵/۶۲۵۲
قلات	باجگاه	-۱۲/۴۸۲۸۸	۲/۴۱۹۱۹	-۱۹/۶۴۶۲	-۵/۳۱۹۵

تحلیل نگرش ذینفعان از پایداری گردشگری خانه‌های... (اکبریان‌رویزی و همکاران)

کودیان	۹/۳۲۳۲۶	۲/۵۴۵۶۳	۰/۰۰۵	۱۶/۸۶۱۰	۱/۷۸۵۵
دهنو قلندری	۱/۱۱۵۷۱	۲/۵۴۵۶۳	۰/۹۹۹	۸/۶۵۳۵	۶/۴۲۲۰
دشت ارژن	۴/۸۵۹۶۸	۲/۳۹۷۹۴	۰/۳۹۹	۱۱/۹۶۰۱	۲/۲۴۰۷
کدنچ	۸/۹۵۰۲۳	۲/۴۴۱۶۳	۰/۰۰۵	۱۶/۱۸۰۰	۱/۷۲۰۴
تفهیان	۳/۷۱۴۳۵	۲/۱۳۵۵۱	۰/۵۹۰	۱۰/۰۳۷۷	۲/۶۰۹۰
کودیان	باجگاه	۳/۱۵۹۶۳	۲/۶۹۸۵۱	۰/۹۰۵	۱۱/۱۵۰۱
	قلات	۹/۳۲۳۲۶	۲/۵۴۵۶۳	۰/۰۰۵	۱۶/۸۶۱۰
	دهنو قلندری	۸/۲۰۷۵۵	۲/۸۱۲۴۲	۰/۰۵۶	۱۶/۵۳۵۳
	دشت ارژن	۴/۴۶۳۵۷	۲/۶۷۹۴۷	۰/۶۳۹	۱۲/۳۹۷۶
	کدنچ	۰/۳۷۳۰۳	۲/۷۱۸۶۴	۰/۹۹۹	۸/۴۲۳۱
	تفهیان	۵/۶۰۸۹۰	۲/۴۴۷۴۲	۰/۲۵۰	۱۲/۸۵۵۸
دهنو قلندری	باجگاه	۱۱/۳۶۷۱۸	۲/۶۹۸۵۱	۰/۰۰۱	۱۹/۳۵۷۶
	قلات	۱/۱۱۵۷۱	۲/۵۴۵۶۳	۰/۹۹۹	۶/۴۲۲۰
	کودیان	۸/۲۰۷۵۵	۲/۸۱۲۴۲	۰/۰۵۶	۱۶/۵۳۵۳
	دشت ارژن	۳/۷۴۳۹۸	۲/۶۷۹۴۷	۰/۸۰۳	۱۱/۶۷۸۰
	کدنچ	۷/۸۳۴۵۲	۲/۷۱۸۶۴	۰/۰۶۲	۱۵/۸۸۴۶
	تفهیان	۲/۵۹۸۶۴	۱/۴۴۷۴۲	۰/۹۳۹	۹/۸۴۵۶
دشت ارژن	باجگاه	۷/۶۲۳۲۰	۲/۵۵۹۶۵	۰/۰۴۸	۱۵/۲۰۲۵
	قلات	۴/۸۵۹۶۸	۲/۳۹۷۹۴	۰/۳۹۹	۲/۲۴۰۷
	کودیان	۴/۴۶۳۵۷	۲/۶۷۹۴۷	۰/۶۳۹	۱۲/۳۹۷۶
	دهنو قلندری	۳/۷۴۳۹۸	۲/۶۷۹۴۷	۰/۸۰۳	۴/۱۹۰۱
	کدنچ	۴/۰۹۰۵۴	۲/۵۸۰۸۷	۰/۶۹۲	۱۱/۷۳۲۶
	تفهیان	۱/۱۴۵۳۳	۲/۲۹۳۴۱	۰/۹۹۹	۵/۶۴۵۶
کدنچ	باجگاه	۳/۵۳۲۶۶	۲/۶۰۰۶۳	۰/۸۲۴	۱۱/۲۳۳۳
	قلات	۸/۹۵۰۲۳	۲/۴۴۱۶۳	۰/۰۰۵	۱۶/۱۸۰۰
	کودیان	۰/۳۷۳۰۳	۲/۷۱۸۶۴	۰/۹۹۹	۸/۴۲۳۱
	دهنو قلندری	۷/۸۳۴۵۲	۲/۷۱۸۶۴	۰/۰۶۲	۱۵/۸۸۴۶
	دشت ارژن	۴/۰۹۰۵۴	۲/۵۸۰۸۷	۰/۶۹۲	۱۱/۷۳۲۶
	تفهیان	۵/۲۳۵۸۷	۲/۳۳۹۰۶	۰/۲۷۷	۱۲/۱۶۲۰
تفهیان	باجگاه	۸/۷۶۸۵۳	۲/۳۱۵۶۲	۰/۰۰۳	۱۵/۶۲۵۲
	قلات	۳/۷۱۴۳۵	۲/۱۳۵۵۱	۰/۵۹۰	۲/۶۰۹۰
	کودیان	۵/۶۰۸۹۰	۲/۴۴۷۴۲	۰/۲۵۰	۱۲/۸۵۵۸
	دهنو قلندری	۲/۵۹۸۶۴	۲/۴۴۷۴۲	۰/۹۳۹	۹/۸۴۵۶
	دشت ارژن	۱/۱۴۵۳۳	۲/۲۹۳۴۱	۰/۹۹۹	۷/۹۳۶۲
	کدنچ	۵/۲۳۵۸۷	۲/۳۳۹۰۶	۰/۲۷۷	۱۲/۱۶۲۰

در همین رابطه و به منظور بررسی دقیق تر و نیز تعیین سطح پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم بر اساس مقیاس پرسکات آلن و نیز روش بارومتر پایداری اقدام شده است. بررسی وضعیت امتیاز پایداری کل بر اساس نگرش ذینفعان نشان می‌دهد که این مقدار برابر ۰/۵۰۲ است که بیشترین و کمترین مقدار امتیاز به ترتیب مربوط به کارآفرینان (برابر ۰/۵۱۳) و مدیران محلی (برابر با ۰/۴۸۸) است. در همین رابطه و به تفکیک ابعاد پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم بررسی‌ها نشان می‌دهد که امتیاز پایداری بعد اقتصادی برابر ۰/۴۸۷ که از حداقل ۰/۴۵۴ مربوط به نگرش مدیران محلی تا ۰/۵۲۲ مربوط به نگرش ساکنان محلی در نوسان است. بنابراین مشاهده می‌شود که ساکنان محلی نگرش مناسب‌تری از پایداری اقتصادی توسعه گردشگری خانه‌های دوم، در مقایسه با دیگر ذینفعان دارند. امتیاز پایداری بعد اجتماعی فرهنگی برابر ۰/۵۳۰ محاسبه شده که بیشترین امتیاز (۰/۵۳۶) مربوط به کارآفرینان و کمترین امتیاز (۰/۵۱۹) مربوط به ساکنان محلی می‌باشد. همچنین امتیاز پایداری کل در نگرش ذینفعان در بعد محیطی کالبدی برابر ۰/۴۹۰ که بیشترین و کمترین امتیاز را به ترتیب گردشگران خانه‌های دوم و مدیران محلی به خود اختصاص داده‌اند (جدول ۸).

جدول ۸. امتیاز پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم به تفکیک ابعاد و نگرش هر یک از ذینفعان

ذینفع	اقتصادی	اجتماعی فرهنگی	محیطی کالبدی	کل
ساکنان محلی	۰/۵۲۲	۰/۵۱۹	۰/۴۸۴	۰/۵۰۹
مدیران محلی	۰/۴۵۴	۰/۵۳۳	۰/۴۷۶	۰/۴۸۸
کارآفرینان	۰/۵۱۷	۰/۵۳۶	۰/۴۸۴	۰/۵۱۳
گردشگران خانه‌های دوم	۰/۴۵۶	۰/۵۳۰	۰/۵۱۵	۰/۵۰۰
کل	۰/۴۸۷	۰/۵۳۰	۰/۴۹۰	۰/۵۰۲

نتایج به تفکیک هر یک از روستاهای مورد مطالعه و نیز هر یک از ذینفعان نشان می‌دهد که امتیاز پایداری بعد اقتصادی از منظر نگرش ساکنان محلی از حداقل ۰/۲۸۷ در روستای قلات تا حداکثر ۰/۶۸۰ در روستای باجگاه در نوسان، از منظر نگرش مدیران محلی بیشترین امتیاز مربوط به روستای دشت ارژن (امتیاز برابر ۰/۵۸۵) و کمترین امتیاز مربوط به روستای باجگاه (برابر ۰/۳۳۸)، از منظر نگرش کارآفرینان و نیز گردشگران خانه‌های دوم بیشترین و کمترین مقدار امتیاز پایداری اقتصادی مربوط به روستاهای باجگاه و دهنوقلندری می‌باشد و در مجموع بیشترین (۰/۶۳۰) و کمترین (۰/۳۶۴) امتیاز مربوط به روستاهای باجگاه و قلات است (جدول ۹).

جدول ۹. امتیاز پایداری اقتصادی توسعه گردشگری خانه‌های دوم به تفکیک نگرش ذینفعان و روستاهای مورد مطالعه

روستا	ساکنان محلی	مدیران محلی	کارآفرینان	گردشگران خانه‌های دوم	کل
باجگاه	۰/۶۸۰	۰/۳۳۸	۰/۷۹۹	۰/۷۰۵	۰/۶۳۰
قلات	۰/۲۸۷	۰/۴۳۹	۰/۳۵۰	۰/۳۸۰	۰/۳۶۴
کودیان	۰/۴۶۰	۰/۴۸۰	۰/۵۶۲	۰/۴۷۷	۰/۴۹۴
دهنو قلندری	۰/۵۳۷	۰/۵۳۷	۰/۱۸۹	۰/۲۷۸	۰/۳۸۵
دشت ارژن	۰/۶۴۵	۰/۵۸۵	۰/۵۴۳	۰/۵۵۳	۰/۵۸۲
کدنج	۰/۵۵۳	۰/۳۷۷	۰/۵۸۵	۰/۴۳۰	۰/۴۸۶
تفهیان	۰/۴۹۵	۰/۴۲۵	۰/۵۹۲	۰/۳۶۷	۰/۴۶۹
کل	۰/۵۲۲	۰/۴۵۴	۰/۵۱۷	۰/۴۵۶	۰/۴۸۷

بررسی امتیاز پایداری بعد اجتماعی فرهنگی توسعه گردشگری خانه‌های دوم به تفکیک روستاهای مورد مطالعه نشان از نوسان نسبتاً زیاد در نگرش ذینفعان است به طوری که از منظر ساکنان محلی و کارآفرینان بیشترین امتیاز مربوط به روستای باجگاه (به ترتیب برابر ۰/۶۵۰ و ۰/۶۲۶) و کمترین مقدار امتیاز مربوط به روستای دهنو قلندری (به ترتیب برابر ۰/۲۲۳ و ۰/۴۴۳)، از منظر مدیران محلی روستاهای کدنج و دشت ارژن به ترتیب دارای بیشترین (۰/۷۱۲) و کمترین (۰/۲۹۹) امتیاز و از منظر گردشگران خانه‌های دوم بیشترین و کمترین امتیاز محاسبه شده مربوط به روستاهای کودیان و تفهیان است. و در کل در این بعد بیشترین امتیاز پایداری مربوط به روستای کودیان (۰/۶۷۸) و کمترین امتیاز (۰/۳۹۴) مربوط به روستاهای تفهیان است (جدول ۱۰).

جدول ۱۰. امتیاز پایداری اجتماعی فرهنگی توسعه گردشگری خانه‌های دوم به تفکیک نگرش ذینفعان و روستاهای مورد مطالعه

روستا	ساکنان محلی	مدیران محلی	کارآفرینان	گردشگران خانه‌های دوم	کل
باجگاه	۰/۶۵۰	۰/۶۲۹	۰/۶۲۶	۰/۳۸۳	۰/۵۲۷
قلات	۰/۵۱۲	۰/۵۳۹	۰/۴۷۵	۰/۵۳۴	۰/۵۱۵
کودیان	۰/۵۲۷	۰/۷۵۳	۰/۶۰۵	۰/۸۲۹	۰/۶۸۷
دهنو قلندری	۰/۲۲۳	۰/۴۹۰	۰/۴۴۳	۰/۵۹۱	۰/۴۳۷
دشت ارژن	۰/۵۲۴	۰/۲۹۹	۰/۵۵۷	۰/۴۲۳	۰/۴۵۱
کدنج	۰/۷۷۱	۰/۷۱۲	۰/۵۶۸	۰/۵۹۳	۰/۶۶۱
تفهیان	۰/۴۲۸	۰/۳۱۳	۰/۴۸۱	۰/۳۵۵	۰/۳۹۴
کل	۰/۵۱۹	۰/۵۳۳	۰/۵۳۶	۰/۵۳۰	۰/۵۳۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲.

در بعد محیطی کالبدی پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم بر اساس نگرش ذینفعان، امتیاز پایداری با متوسط ۰/۴۹۰ و به تفکیک روستاهای مورد مطالعه از مقدار ۰/۳۵۹ در روستای قلات تا ۰/۶۴۸ در روستای باجگاه در نوسان می‌باشد، در همین رابطه از منظر ساکنان محلی متوسط امتیاز در بین روستاها برابر ۰/۴۸۴ محاسبه شده و روستاهای باجگاه و قلات به ترتیب دارای بیشترین (۰/۶۹۴) و کمترین امتیاز (۰/۱۷۲)، از منظر مدیران محلی متوسط امتیاز پایداری بعد محیطی کالبدی برابر ۰/۴۷۶ که بیشترین امتیاز پایداری در این بعد مربوط به روستای دشت ارژن (۰/۶۶۸) و کمترین امتیاز پایداری مربوط به روستای قلات (۰/۲۰۳)، و نهایتاً متوسط امتیاز پایداری نگرش کارآفرینان برابر ۰/۴۸۴ و گردشگران خانه‌های دوم برابر ۰/۵۱۵ است که در هر دو گروه، بیشترین و کمترین مقدار امتیاز به ترتیب مربوط به روستاهای باجگاه و تفهیان است (جدول ۱۱).

جدول ۱۱. امتیاز پایداری محیطی کالبدی توسعه گردشگری خانه‌های دوم به تفکیک نگرش ذینفعان و روستاهای مورد مطالعه

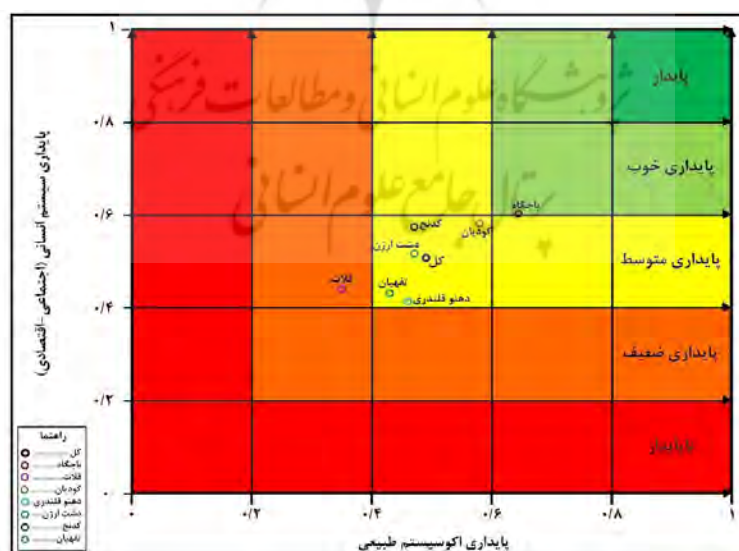
روستا	ساکنان محلی	مدیران محلی	کارآفرینان	ادراک گردشگران خانه‌های دوم	کل
باجگاه	۰/۶۹۴	۰/۴۶۹	۰/۶۳۸	۰/۷۹۰	۰/۶۴۸
قلات	۰/۱۷۲	۰/۲۰۳	۰/۴۳۵	۰/۶۲۶	۰/۳۵۹
کودیان	۰/۵۸۸	۰/۶۱۹	۰/۵۶۲	۰/۵۵۳	۰/۵۸۰
دهنو قلندری	۰/۴۳۳	۰/۴۷۲	۰/۴۲۶	۰/۵۱۲	۰/۴۶۱
دشت ارژن	۰/۳۸۸	۰/۶۶۸	۰/۴۳۵	۰/۴۰۰	۰/۴۷۳
کدنج	۰/۴۷۹	۰/۴۳۹	۰/۵۱۰	۰/۴۸۴	۰/۴۷۸
تفهیان	۰/۶۳۷	۰/۴۶۲	۰/۳۸۳	۰/۲۴۱	۰/۴۳۱
کل	۰/۴۸۴	۰/۴۷۶	۰/۴۸۴	۰/۵۱۵	۰/۴۹۰

بررسی سطح پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم بر اساس نگرش ذینفعان بر اساس روش بارومتر پایداری و در قالب دو شاخص رفاه انسانی و رفاه اکوسیستم بیانگر آن است در کل توسعه گردشگری خانه‌های دوم در روستاهای مورد مطالعه در سطح متوسط پایداری قرار دارد و در بین روستاها، باجگاه در سطح پایداری خوب و روستای قلات در سطح ضعیف و سایر روستاها در سطح متوسط پایداری قرار دارند (جدول ۱۲ و شکل ۳). در همین رابطه و به تفکیک هر یک از ذینفعان نتایج نشان می‌دهد که بر اساس نگرش ساکنان محلی پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم در سطح متوسط قرار دارد که روستای باجگاه در سطح پایداری خوب، کدنج، کودیان و تفهیان در سطح متوسط، دشت ارژن و دهنو قلندری در سطح ضعیف و روستای قلات در سطح ناپایدار قرار دارد. بر اساس نگرش مدیران محلی روستای کودیان در سطح پایداری خوب، قلات و تفهیان در سطح پایداری ضعیف و سایر روستاها در سطح متوسط، در نگرش کارآفرینان، روستای باجگاه در سطح پایداری خوب، روستاهای دهنو

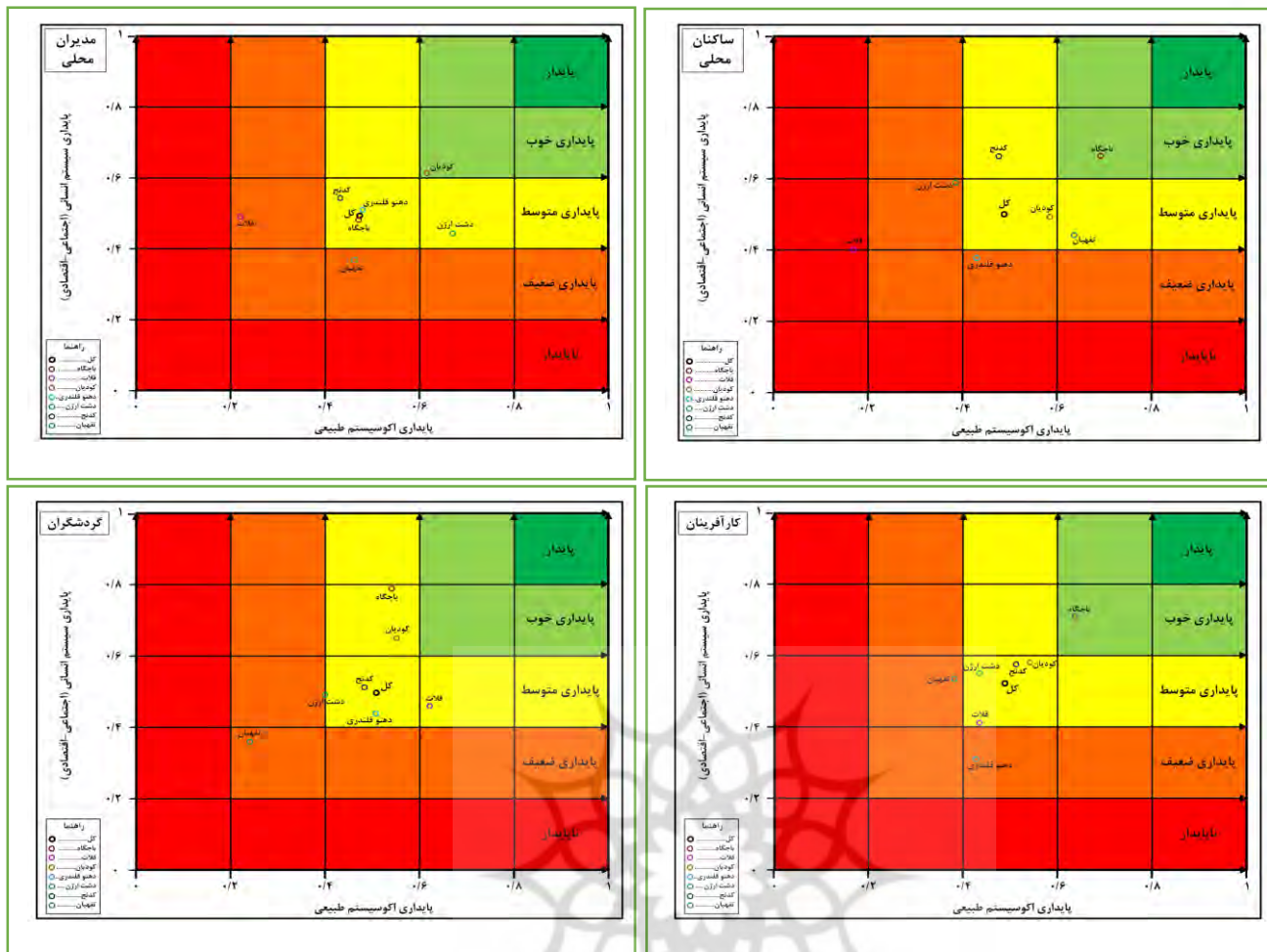
قلندری و تفهیان در سطح ضعیف و سایر روستاها در سطح متوسط؛ و بر اساس نگرش گردشگران خانه‌های دوم پایداری جز در روستای تفهیان که در سطح پایداری ضعیف قرار دارد، سایر روستاها در سطح متوسط پایداری قرار دارند (جدول ۱۲ و شکل ۴).

جدول ۱۲. سطح پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم به تفکیک نگرش ذینفعان و روستاهای مورد مطالعه با استفاده از روش بارومتر پایداری

ذینفعان	رفاه/پایداری	باجگاه	قلات	کودیان	دهنو قلندری	دشت ارژن	کدنج	تفهیان	کل
ساکنان محلی	رفاه انسانی	۰/۶۶۵	۰/۴۰۰	۰/۴۹۴	۰/۳۸۰	۰/۵۸۵	۰/۶۶۲	۰/۴۶۱	۰/۵۲۱
	رفاه اکوسیستم	۰/۶۹۴	۰/۱۷۲	۰/۵۸۸	۰/۴۳۳	۰/۳۸۸	۰/۴۷۹	۰/۶۳۷	۰/۴۸۴
	پایداری	خوب	ناپایدار	متوسط	ضعیف	ضعیف	متوسط	متوسط	متوسط
مدیران محلی	رفاه انسانی	۰/۴۸۳	۰/۴۸۹	۰/۶۱۶	۰/۵۱۳	۰/۴۴۲	۰/۵۴۴	۰/۳۶۹	۰/۴۹۴
	رفاه اکوسیستم	۰/۴۶۹	۰/۲۰۳	۰/۶۱۹	۰/۴۷۲	۰/۶۶۸	۰/۴۳۹	۰/۴۶۲	۰/۴۷۶
	پایداری	متوسط	ضعیف	خوب	متوسط	متوسط	متوسط	ضعیف	متوسط
کارآفرینان	رفاه انسانی	۰/۷۱۲	۰/۴۱۳	۰/۵۸۳	۰/۳۱۶	۰/۵۵۰	۰/۵۷۶	۰/۵۳۶	۰/۵۲۷
	رفاه اکوسیستم	۰/۶۳۸	۰/۴۳۵	۰/۵۶۲	۰/۴۲۶	۰/۴۳۵	۰/۵۱۰	۰/۳۸۳	۰/۴۸۴
	پایداری	خوب	متوسط	متوسط	ضعیف	متوسط	متوسط	ضعیف	متوسط
گردشگران خانه‌های دوم	رفاه انسانی	۰/۵۴۴	۰/۴۵۷	۰/۶۵۳	۰/۴۳۵	۰/۴۸۸	۰/۵۱۲	۰/۳۶۱	۰/۴۹۳
	رفاه اکوسیستم	۰/۷۹۰	۰/۶۲۶	۰/۵۵۳	۰/۵۱۲	۰/۴۰۰	۰/۴۸۴	۰/۲۴۱	۰/۵۱۵
	پایداری	متوسط	متوسط	متوسط	متوسط	متوسط	متوسط	ضعیف	متوسط
کل	رفاه انسانی	۰/۶۰۱	۰/۴۴۰	۰/۵۸۶	۰/۴۱۱	۰/۵۱۶	۰/۵۷۴	۰/۴۳۲	۰/۵۰۹
	رفاه اکوسیستم	۰/۶۴۸	۰/۳۵۹	۰/۵۸۰	۰/۴۶۱	۰/۴۷۳	۰/۴۷۸	۰/۴۳۱	۰/۴۹۰
	پایداری	خوب	ضعیف	متوسط	متوسط	متوسط	متوسط	متوسط	متوسط

شکل ۳. پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم به تفکیک روستاهای مورد مطالعه

شکل ۴: پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم بر اساس نگرش ذینفعان و به تفکیک روستاهای مورد مطالعه

بحث

گردشگری راهبردی قابل توجه برای ارتقای توسعه اقتصادی، به‌ویژه برای مناطق روستایی در نظر گرفته می‌شود. توسعه گردشگری روستایی نه تنها به منافع اقتصادی و فقرزدایی قابل توجهی دست می‌یابد، بلکه بر سایر بخش‌ها مانند تحول کشاورزی، فرهنگ محلی نیز تأثیر می‌گذارد. امروزه کشورهای مختلف اهمیت زیادی برای توسعه گردشگری روستایی قائل هستند. گردشگری خانه‌های دوم به‌عنوان یکی از اشکال گردشگری روستایی با توجه به مسائل مشکلات شهری و نیاز به گذران اوقات فراغت و تفریح در نواحی روستایی پیرامون کلانشهرها از یک طرف و وجود مسائل مشکلات مختلف در نواحی روستایی کشور مانند تغییرات اقلیمی و خشک‌سالی و کساد بخش کشاورزی و به تبع آن تمایل روستاییان به توسعه این الگو (تغییر کاربری اراضی کشاورزی) و بهره‌مندی از عواید آن از طرف دیگر، در حال افزایش است. با توجه به این شرایط برنامه‌ریزی و توسعه این الگوی گردشگری با تأکید بر پارادایم توسعه پایدار گردشگری بسیار ضروری است. در همین رابطه باید توجه داشت هرگونه برنامه‌ریزی و

سیاست‌گذاری نیازمند بررسی وضعیت پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم در نواحی روستایی مقصد شکل‌گیری این الگو است. در فرآیند توسعه پایداری گردشگری موضوع قابل تأمل توجه به نگرش و درک تمامی ذینفعان گردشگری می‌باشد. زیرا، ذینفعان بر اساس نگرش و درکی که از اثرات گردشگری دارند از آن حمایت نموده و در فرآیند توسعه پایداری گردشگری ایفای نقش می‌نمایند. همچنین با شناسایی و درک نگرش ذینفعان می‌توان قابلیت‌ها، موانع و فرصت‌های توسعه گردشگری خانه‌های دوم را در مقصدها به صورت جامع شناخت و در راستای تدوین سیاست‌گذاری‌های مناسب به منظور توسعه پایداری گردشگری خانه‌های دوم گام برداشت. در پژوهش مشخص گردید. توسعه گردشگری خانه‌های دوم سطح پایداری متوسط قرار گرفته است. یافته‌های پژوهش حاضر در ارتباط با وضعیت پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم با نتایج پژوهش اکبریان رونیزی ۱۳۹۱، یاری حصار و حیدری ساربان، ۱۳۹۴؛ یاری حصار و باختر، ۱۳۹۵؛ کرمی دهکردی و بهرامی ده‌توتی، ۱۳۹۹، مبنی بر پایداری متوسط توسعه گردشگری روستایی در محدوده مطالعاتی تحقیقاتشان، همسویی دارد. بررسی نگرش ذینفعان از پایداری گردشگری خانه‌های دوم در روستاهای نمونه نشان داد، تفاوت معنادار آماری بین نگرش آن‌ها در خصوص هر سه بعد اقتصادی، اجتماعی فرهنگی و محیطی کالبدی وجود دارد که این یافته‌ها با نتایج موحد و همکاران، ۱۳۹۹؛ همسو است. همچنین بر اساس نگرش ذینفعان وضعیت پایداری گردشگری خانه‌های دوم در بین روستاهای نمونه، تفاوت معنادار آماری وجود دارد که همسو با نتایج پژوهش کرمی دهکردی و بهرامی ده‌توتی، ۱۳۹۹؛ است.

نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر به تحلیل نگرش ذینفعان (ساکنان محلی، مدیران محلی، کارآفرینان و گردشگران خانه‌های دوم) از پایداری گردشگری خانه‌های دوم در نواحی روستایی پیرامون کلانشهر شیراز (شهرستان شیراز) اقدام شد. در همین رابطه با انتخاب ۵۵ نماگر در قالب سه بعد عمده محیطی کالبدی، اقتصادی و اجتماعی فرهنگی و به تفکیک هر یک از ذینفعان، نگرش آن‌ها را در ۷ روستای نمونه واقع در شهرستان شیراز که در سال‌های اخیر توسعه گردشگری خانه‌های دوم در آن‌ها رواج و رونق زیادی داشته، با استفاده از آزمون‌های آماری و روش بارومتر پایداری، مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج بر اساس آزمون T نشان داد که پایداری توسعه گردشگری خانه‌های دوم در روستاهای مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط قرار گرفته است (میانگین مشاهده شده برابر ۱۵۹/۱۴ در تناظر با میانگین قابل انتظار برابر ۱۶۵). به تفکیک هر یک از ذینفعان مشخص گردید که جز در نگرش گردشگران خانه‌های دوم که سطح معناداری بزرگ‌تر از ۰/۰۵ و معنادار نبود، نگرش سه ذینفع دیگر در خصوص پایین بودن پایداری گردشگری خانه‌های دوم از حد متوسط معنادار و در بین نگرش ذینفعان، پایداری گردشگری خانه‌های دوم در نگرش مدیران محلی در پایین‌ترین وضعیت قرار داشت. در همین رابطه و به منظور مطالعه دقیق و جامع‌تر از وضعیت پایداری الگوی گردشگری مورد مطالعه، از روش بارومتر پایداری استفاده گردید. بر اساس این مدل که در قالب ۵ طیف (ناپایدار، ضعیف، متوسط، خوب و پایدار) وضعیت پایداری را تعیین می‌نماید. بر اساس امتیاز پایداری در روش بارومتر مشخص شد در بین ذینفعان، بیشترین و کمترین مقدار امتیاز پایداری به ترتیب مربوط به

کارآفرینان (امتیاز برابر ۰/۵۱۳) و مدیران محلی (امتیاز برابر ۰/۴۸۸) است. در همین رابطه با توجه به هر یک از ابعاد پایداری گردشگری خانه‌های دوم، در بعد اقتصادی نگرش ساکنان محلی، در بعد اجتماعی فرهنگی نگرش کارآفرینان و در بعد محیطی کالبدی نگرش گردشگران بیشترین امتیاز پایداری را به خود اختصاص داده‌اند و در مجموع بعد اقتصادی دارای کمترین امتیاز پایداری (برابر ۰/۴۸۷) و بعد اجتماعی فرهنگی دارای بیشترین امتیاز پایداری (برابر ۰/۵۳۰) هستند. قابل ذکر است در بین روستاهای نمونه، روستای باجگاه با بیشترین مقدار امتیاز پایداری در سطح پایداری خوب، روستاهای کدنج، کودیان، دشت ارژن، تفهیان و دهنو قلندری در سطح پایداری متوسط و نهایتاً روستای قلات با کمترین مقدار امتیاز در سطح پایداری ضعیف قرار گرفته است. و نتایج به تفکیک ابعاد نشان داد در بعد اقتصادی و بعد محیطی کالبدی روستاهای باجگاه و قلات به ترتیب دارای بیشترین و کمترین امتیاز پایداری و در بعد اقتصادی روستاهای کودیان و تفهیان به ترتیب دارای بیشترین و کمترین امتیاز پایداری کل را به خود اختصاص داده‌اند. در مجموع و با توجه به رشد گردشگری خانه‌های دوم در نواحی روستایی و نیز با عنایت به نتایج به دست آمده لازم است موارد زیر در برنامه‌ریزی‌های توسعه الگوی مذکور در روستاهای مورد مطالعه مورد توجه قرار گیرد:

- ✓ بازنگری در سیاست‌ها و اصول توسعه گردشگری خانه‌های دوم در روستاهای مورد مطالعه و بکارگیری اصول و مبانی پارادایم توسعه پایدار گردشگری در راستای توسعه پایدار الگوی گردشگری مذکور و جلوگیری از رشد انبوه، لجام‌گسیخته و بدون برنامه و فراتر از ظرفیت تحمل خانه‌های دوم در مقصدهای گردشگری؛
- ✓ توجه جامع و کل‌نگر به مؤلفه‌های اجتماع، اقتصاد، محیط و روابط بین آن‌ها با تأکید بر تمامی ذینفعان در فرآیند توسعه پایدار گردشگری خانه‌های دوم؛
- ✓ برنامه‌ریزی در راستای ارتقا و وضعیت پایداری اقتصادی گردشگری خانه‌های دوم: همان‌گونه که بیان شد در بین سه بعد مورد مطالعه، بعد اقتصادی از امتیاز پایداری کمتری برخوردار است، و از آنجاکه بر اساس ادبیات توسعه گردشگری، منافع اقتصادی نقش مهمی در ارزیابی نگرش ذینفعان و حمایت آن‌ها از توسعه گردشگری دارد، لازم است ارتقاء پایداری این بعد در اولویت برنامه‌ریزی‌ها قرار گیرد؛
- ✓ با توجه به روند رو به افزایش توسعه گردشگری خانه‌های دوم در سال‌های اخیر و به تبع آن افزایش ساخت‌وساز در روستاهای نمونه لازم است مدیران محلی با همکاری سازمان‌های مربوطه خصوصاً بنیاد مسکن انقلاب اسلامی به‌عنوان متولی طرح‌های توسعه کالبدی روستایی، ضمن الزام نمودن به اخذ مجوز برای ساخت خانه‌های دوم، نظارت بر ساخت و ساز و رعایت قوانین و مقررات مربوطه را سرلوحه قرار داده و همچنین با تدوین سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های مناسب از سوداگری و بورس‌بازی زمین و تغییر کاربری اراضی کشاورزی در نواحی روستایی جلوگیری نمایند؛ و
- ✓ بر اساس مطالعات میدانی و اطلاعات اخذشده از دهیارها، در بین روستاهای نمونه، روستای قلات دارای بیشترین تعداد خانه‌های دوم بوده و همچنین با توجه به شرایط آب و هوایی، مسافت کم روستا تا کلانشهر شیراز، در سال‌های اخیر همچنان مورد توجه و استقبال روزافزون شهروندان شهر شیراز، شهرهای دیگر استان و شهرهای

استان‌های هم‌جوار، برای ساخت و خرید خانه‌های دوم قرار دارد. بر اساس نتایج مشخص گردد پایداری گردشگری خانه‌های دوم در این روستا در سطح ضعیف قرار گرفته است، بنابراین لازم است روستای قلات در اولویت برنامه‌ریزی و توسعه پایدار گردشگری خانه‌های دوم قرار گیرد.

حامی مالی

بنا به اظهار نظر نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

تشکر و قدردانی

مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد در رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی است که در دانشگاه شیراز انجام شده است.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

منابع

- اکبریان رونیزی، سعیدرضا. (۱۳۹۱). ارزیابی پایداری الگوهای گردشگری در نواحی روستایی پیرامون کلانشهرها مورد کلانشهر تهران، رساله دکتری، دانشگاه تهران.
- اکبریان‌رونیزی، سعیدرضا. (۱۳۹۵). سنجش پایداری گردشگری در روستاهای هدف مورد مطالعه: روستاهای هدف گردشگری شهرستان سپیدان، پژوهش‌های روستایی، ۱(۲۵)، ۱۹۳-۱۶۷. [doi: 10.22059/JRUR.2016.58390](https://doi.org/10.22059/JRUR.2016.58390)
- تقدیسی، احمد، سپهوند، فرخنده. (۱۳۹۴). تغییرات محیطی - کالبدی گردشگری خانه‌های دوم در نواحی روستایی با رویکرد پایداری مورد: بخش رودبار قصران (شهرستان شمیرانات)، جغرافیا و پایداری محیط، شماره ۱۴، ۲۴-۲۹.
- جوان، فرهاد و برزگر، صادق. (۱۴۰۳). تبیین پیشران‌های کلیدی مؤثر بر تحقق‌پذیری گردشگری جامعه‌محور در توسعه روستاهای پیراشهری کلانشهر رشت. توسعه فضاهای پیراشهری، ۶(۴)، ۳۷-۵۴. [doi: 10.22034/jpusd.2025.488032.1323](https://doi.org/10.22034/jpusd.2025.488032.1323)
- جوان، فرهاد؛ حسنوند، علی و عارف‌نژاد، محسن. (۱۴۰۳). شناسایی تأثیرگذارترین و تأثیرپذیرترین عوامل توسعه گردشگری روستایی در راستای اقتصاد پایدار. پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، ۵(۱۵)، ۸۴-۹۸. [doi: 10.30470/jegr.2024.2022661.1143](https://doi.org/10.30470/jegr.2024.2022661.1143)
- حجت‌شمایی، سیروس و جوان، فرهاد. (۱۴۰۱). اکوتوریسم و پایداری محیط‌زیست روستایی در شهرستان رودبار. مطالعات مدیریت توسعه سبز، ۱(۲)، ۵۹-۷۲. [doi: 10.22077/jgmd.2023.6082.1018](https://doi.org/10.22077/jgmd.2023.6082.1018)
- رضوانی، محمدرضا. (۱۳۸۷). توسعه گردشگری روستایی با رویکرد پایداری، انتشارات دانشگاه تهران.
- رضوانی، محمدرضا، بدری، سید علی، ترابی، ذبیح‌اله، ملکان، احمد، عسکری، علی. (۱۳۹۵). ارزیابی توسعه پایداری گردشگری در مناطق روستایی حاشیه کلانشهر تهران مورد مطالعه روستای آهار، پژوهش‌های روستایی، ۷(۲)، ۲۸۶-۲۹۹.
- [20.1001.1.20087373.1395.7.2.2.5](https://doi.org/10.1001.1.20087373.1395.7.2.2.5)
- عناستانی، علی‌اکبر، خوش‌چهره، محمدجواد. (۱۳۹۴). بررسی پیامدهای اجتماعی ناشی از حضور گردشگری خانه‌های دوم در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان بینالود، آمایش جغرافیایی فضا، ۵(۱۵)، ۱۲۸-۱۰۹.

- افراخته، حسن و جوان، فرهاد. (۱۳۹۹). ساختار نهادی کژکارکرد و گردشگری نواحی کوهستانی (مورد مطالعه: ناحیه کوهستانی رضوانشهر). *مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی*، (۲)۱، ۱-۱۸. doi: 10.29252/gsma.1.2.1
- کریمی دهکردی، مهدی، بهرامی ده توتی، مسعود (۱۳۹۹). ارزیابی پایداری روستاهای نمونه گردشگری بر اساس مدل بارومتر پایداری و چرخه حیات مورد مطالعه: شهرستان بروجن، پژوهش‌های روستایی، ۱۱(۱)، ۸۹-۶۶. [doi: 10.22059/JRUR.2019.285562.1381](https://doi.org/10.22059/JRUR.2019.285562.1381)
- موحد، علی، جاودان، مجتبی، غنی پور تفرشی، مرضیه. (۱۳۹۹). تحلیل ادراک ذینفعان از پایداری اثرات گردشگری در شهر لاهیجان، گردشگری شهری، ۷(۱)، ۱-۱۵.
- یاری حصار، ارسطو، باختر، سهیلا (۱۳۹۵). ارزیابی شاخص‌های گردشگری پایدار روستایی از منظر جامعه محلی و گردشگران (مطالعه موردی: شهرستان نیر)، برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۶(۲۲)، ۱۲۱-۱۳۴. [doi: 10.2201/1.22516735.1395.6.22.10.0](https://doi.org/10.2201/1.22516735.1395.6.22.10.0)
- یاری حصار، ارسطو، ساربان، وحید. (۱۳۹۴). سنجش و ارزیابی چرخه حیات گردشگری پایدار روستایی (مطالعه موردی: بررسی تطبیقی روستاهای واقع در محورهای گردشگری استان‌های تهران و البرز)، پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، ۴(۴)، ۴۱-۵۶.

References

- Afrakhteh, H. and Javan, F. (2020). Dysfunctional Institutional Structure and Tourism in Mountainous Area (Case: Mountainous Area of Rezvanshahr). *Geographical Studies of Mountainous Regions*, 1(2), 1-18. doi: 10.29252/gsma.1.2.1[in Persian]
- Akbarian Ronizi, S. R. 2016. Assessment of tourism sustainability in tourism target villages (Case study: Sepidan County). *Journal of rural research*, 7(1), 167-193. [in Persian]
- Akbarian Ronizi, S.R. 2012. Sustainability Assessment of tourism patterns in rural areas of around metropolises (Case: Villages around Tehran Metropolis), A Thesis Submitted of the Graduate Studies Office In Practical Fulfillment of Requirements for the degree of Ph.D in Geography and Rural Planning, University Of Tehran. [in Persian]
- Alipour, H., Olya, H. G., Hassanzadeh, B., & Rezapouraghdam, H. 2017. Second home tourism impact and governance: Evidence from the Caspian Sea region of Iran. *Ocean & Coastal Management*, 136, 165-176. [HTTPS://DOI.ORG/10.1016/J.OCECOAMAN.2016.12.006](https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2016.12.006)
- Amir, A. F., Abd Ghapar, A., Jamal, S. A., & Ahmad, K. N. 2015. Sustainable tourism development: A study on community resilience for rural tourism in Malaysia. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 168, 116-122. [HTTPS://DOI.ORG/10.1016/J.SBSPRO.2014.10.217](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.10.217)
- Anabestani, A., & Khoshchehre, M. J. 2015. The survey of social consequences due to presence of second home tourism on rural settlements of Binalud County. *Geographical Planning of Space*, 5(15), 109-128. (in Persian)
- Ayhan, Ç. K., Taşlı, T. C., Özkök, F., & Tatlı, H. 2020. Land use suitability analysis of rural tourism activities: Yenice, Turkey. *Tourism Management*, 76, 103949. [HTTPS://DOI.ORG/10.1016/J.TOURMAN.2019.07.003](https://doi.org/10.1016/j.tourman.2019.07.003)
- Back, A. 2020. Temporary resident evil? Managing diverse impacts of second-home tourism. *Current Issues in Tourism*, 23(11), 1328-1342. [HTTPS://DOI.ORG/10.1080/13683500.2019.1622656](https://doi.org/10.1080/13683500.2019.1622656)
- Back, A., & Marjavaara, R. 2017. Mapping an invisible population: the uneven geography of second-home tourism. *Tourism Geographies*, 19(4), 595-611. [HTTPS://DOI.ORG/10.1080/14616688.2017.1331260](https://doi.org/10.1080/14616688.2017.1331260)
- Belisle, F. J., & Hoy, D. R. 1980. The perceived impact of tourism by residents a case study in Santa Marta, Colombia. *Annals of tourism research*, 7(1), 83-101.
- Birendra, K. C., Dhungana, A., & Dangi, T. B. 2021. Tourism and the sustainable development goals: Stakeholders' perspectives from Nepal. *Tourism Management Perspectives*, 38, 100822. [HTTPS://DOI.ORG/10.1016/J.TMP.2021.100822](https://doi.org/10.1016/j.tmp.2021.100822)
- Butler, R.W., and Hall, C.M. 1998. *Tourism and Recreation in Rural Areas*. John Wiley and son, chichester.
- Calderón-Vargas, F., Asmat-Campos, D., & Chávez-Arroyo, P. 2021. Sustainable tourism policies in Peru and their link with renewable energy: analysis in the main museums of the Moche route. *Heliyon*, e08188. [DOI:HTTPS://DOI.ORG/10.1016/J.HELİYON.2021.E08188](https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e08188)
- Carneiro, M. J., Lima, J., & Silva, A. L. 2015. Landscape and the rural tourism experience: identifying key elements, addressing potential, and implications for the future. *Journal of Sustainable Tourism*, 23(8-9), 1217-1235. [HTTPS://DOI.ORG/10.1080/09669582.2015.1037840](https://doi.org/10.1080/09669582.2015.1037840)

- Dong, Y. 2021. Rural Tourism Development Model Based on Arm Gpu And Sensor Network. *Microprocessors and Microsystems*, 104067. [HTTPS://DOI.ORG/10.1016/J.MICPRO.2021.104067](https://doi.org/10.1016/j.micpro.2021.104067)
- Hall, C. M. 2015. Second homes planning, policy and governance. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 7(1), 1-14. [HTTPS://DOI.ORG/10.1080/19407963.2014.964251](https://doi.org/10.1080/19407963.2014.964251)
- Hilber, C. A., & Schöni, O. 2020. On the economic impacts of constraining second home investments. *Journal of Urban Economics*, 118, 103266. [HTTPS://DOI.ORG/10.1016/J.JUE.2020.103266](https://doi.org/10.1016/j.jue.2020.103266)
- Hojjat Shmami, S. and Javan, F. (2022). Ecotourism and Environmental Sustainability in Rural Areas of Rudbar. *Green Development Management Studies*, 1(2), 59-72. doi: 10.22077/jgmd.2023.6082.1018[in Persian]
- Ibănescu, B. C., Stoleriu, O. M., Munteanu, A., & Iașu, C. 2018. The impact of tourism on sustainable development of rural areas: *Evidence from Romania. Sustainability*, 10(10), 3529. [10.3390/SU10103529](https://doi.org/10.3390/SU10103529)
- Javan, F. and Barzegar, S. (2024). Explanation of the key drivers affecting the realization of community-oriented tourism in the development of peri-urban villages in Rasht metropolis.. *Preipheral Urban Spaces Development*, 6(4), 37-54. doi: 10.22034/jpsd.2025.488032.1323[in Persian]
- Javan, F., Hasanvand, A. and Arefnezhad, M. (2024). Identification of the Most Influential and Influenced Factors in Rural Tourism Development towards Sustainable Economy. *Economic Geography Research*, 5(15), 84-98. doi: 10.30470/jegr.2024.2022661.1143[in Persian]
- Karami Dehkordi, M., & Bahrami Dehtooti, M. 2020. Sustainability Surveys of Tourism Sample Villages Based on Barometric Sustainability and Life cycle Model (Case Study: Borujen County). *Journal of Rural Research*, 11(1), 66-89. [in Persian]
- Kent, K. 2005. The Roles of the public, private and civic sectors in adventure Tourism in the Nanda Devi Biosphere Reserve: garhwal Himalaya, india, A thesis to be submitted to the Faculty of Graduate studies in partial Fulfillment of the requirements, for the degree of Master of Natural Resources Management.
- Lee, C. C., & Chang, C. P. 2008. Tourism development and economic growth: A closer look at panels. *Tourism management*, 29(1), 180-192. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2007.02.013>
- Lee, T. H., Jan, F. H., & Liu, J. T. 2021. Developing an indicator framework for assessing sustainable tourism: Evidence from a Taiwan ecological resort. *Ecological Indicators*, 125, 107596.
- Li, T., & Fan, C. C. 2020. Occupancy, usage and spatial location of second homes in urban China. *Cities*, 96, 102414. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2019.102414>
- Martínez, J. M. G., Martín, J. M. M., Fernández, J. A. S., & Mogorrón-Guerrero, H. 2019. An analysis of the stability of rural tourism as a desired condition for sustainable tourism. *Journal of Business Research*, 100, 165-174. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.03.033>
- Mottiar, Z. 2006. Holiday home owners, A route to sustainable tourism development? An economic analysis of tourist expenditure data; *Journal of Sustainable Tourism*, Vol.14; No.6. <https://doi.org/10.2167/jost585.0>
- Movahed, A., Javdan, M., & Ghanipour, M. (2020). Analysis of Stakeholders' Perceptions of Tourism Impacts Sustainability in Lahijan. *urban tourism*, 7(1), 1-15. [in Persian]
- Muller, D.K., Hall, C.M & Keen, D. 2004. Second Home Tourism Impact, Planning and Management. In C.M. Hall, and D.K. Müller (Eds.) *Tourism, Mobility and Second Homes: Between Elite Landscape and Common Ground*. Clevedon: Channel View. pp. 15-32. <https://doi.org/10.21832/9781873150825-004>
- Mwesiumo, D., Halfdanarson, J., & Shlopak, M. 2022. Navigating the early stages of a large sustainability-oriented rural tourism development project: Lessons from Trana, Norway. *Tourism Management*, 89, 104456. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2021.104456>
- Ngoc, P. B., Tien, N. H., & Trang, T. T. T. 2021. Current Path to Community Based Sustainable Tourism Development of Khanh Hoa Province in Vietnam. *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology*, 18(09), 508-525.
- Obradović, S., Stojanović, V., Kovačić, S., Jovanovic, T., Pantelić, M., & Vujičić, M. 2021. Assessment of residents' attitudes toward sustainable tourism development-A case study of Bačko Podunavlje Biosphere Reserve, Serbia. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 35, 100384. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2021.100384>
- Park, D. B., Lee, K. W., Choi, H. S., & Yoon, Y. 2012. Factors influencing social capital in rural tourism communities in South Korea. *Tourism Management*, 33(6), 1511-1520. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.02.005>
- Park, M. 2009. Social disruption theory and crime in rural communities: Comparisons across three levels of tourism growth, *Tourism Management*, Vol 30 ,pp. 905-915. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2008.11.015>

- Randelli, F., & Martellozzo, F. 2019. Is rural tourism-induced built-up growth a threat for the sustainability of rural areas? The case study of Tuscany. *Land Use Policy*, 86, 387-398. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2019.05.018> Get rights and content
- Rezavani, M. R., Badri, S. A., Torabi, Z., Malekan, M., & Asgary, A. 2016. Sustainable rural tourism in the margins of Tehran metropolis (From the Perspective of Ahar). *Journal of Rural Research*, 7(2), 286-299. [in Persian]
- Rezvani, M. R. (2008) *Rural Tourism Development (Sustainable Tourism Approach)*, University of Tehran Publication, Tehran. [in Persian]
- Ristić, D., Vukočić, D., & Milinčić, M. 2019. Tourism and sustainable development of rural settlements in protected areas-Example NP Kopaonik (Serbia). *Land Use Policy*, 89, 104231. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2019.104231>
- Roxas, F. M. Y., Rivera, J. P. R., & Gutierrez, E. L. M. 2020. Mapping stakeholders' roles in governing sustainable tourism destinations. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 45, 387-398. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2020.09.005>
- Rye, J. F. 2011. Conflicts and contestations. Rural populations' perspectives on the second homes phenomenon. *Journal of Rural Studies*, 27(3), 263-274. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2011.03.005>
- Scheyvens, R., Carr, A., Movono, A., Hughes, E., Higgins-Desbiolles, F., & Mika, J. P. 2021. Indigenous tourism and the sustainable development goals. *Annals of Tourism Research*, 90, 103260. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2021.103260>
- Shafieisabet, N., & Haratifard, S. 2020. The empowerment of local tourism stakeholders and their perceived environmental effects for participation in sustainable development of tourism. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 45, 486-498. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2020.10.007>
- Sharpley, R. 2002. Rural Tourism and the Challenged of tourism diversification: the case of Cyprus. *Tourism Management*, Vol 23, pp.233-344. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(01\)00078-4](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(01)00078-4)
- Sheresheva, M. Y., Polukhina, A. N., & Oborin, M. S. 2020. Marketing issues of sustainable tourism development in Russian regions. *Journal of Tourism, Heritage & Services Marketing (JTHSM)*, 6(1), 33-38. DOI: 10.5281/ZENODO.3603422
- Sørensen, F., & Bærenholdt, J. O. 2020. Tourist practices in the circular economy. *Annals of Tourism Research*, 85, 103027. [HTTPS://DOI.ORG/10.1016/J.ANNALS.2020.103027](https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.103027)
- Sørensen, F., & Grindsted, T. S. 2021. Sustainability approaches and nature tourism development. *Annals of Tourism Research*, 91, 103307. [HTTPS://DOI.ORG/10.1016/J.ANNALS.2021.103307](https://doi.org/10.1016/j.annals.2021.103307)
- Sulak, B., & Türk, E. 2022. Rural dynamics of second home trends in the Eastern Black Sea Region. *Journal of Rural Studies*, 89, 35-44. [HTTPS://DOI.ORG/10.1016/J.JRURSTUD.2021.11.011](https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2021.11.011)
- Taghdisi, A., & Sepahvand, F. 2015. *Environmental-Physical Changes of Second Homes Tourism in Rural Area Applying Stability Approach (Case study: Roudbar-e-Ghasran Shemiranat County)*. *Geography and Environmental Sustainability*, 5(1), 29-41. [in Persian]
- Ursić, S., Mišetić, R., & Mišetić, A. 2016. New perspectives on sustainable development of second homes in Croatia: strategic planning or proliferation of building?. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 216, 80-86. [HTTPS://DOI.ORG/10.1016/J.SBSPRO.2015.12.011](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.12.011)
- Visser, G. 2006. South Africa has Second Homes Too! An Exploration of the Unexplored, Current Issues in Tourism, Vol. 9, No. 4&5, pp.353-383. [HTTPS://DOI.ORG/10.2167/CIT266.0](https://doi.org/10.2167/CIT266.0)
- William, A.M. and Hall, C.M., (2000), Tourism and Migration: New relationships between production and consumption, *Tourism Geographies*, 2,1, 5-27. [HTTPS://DOI.ORG/10.1080/146166800363420](https://doi.org/10.1080/146166800363420)
- Wu, M., & Gallent, N. 2021. Second homes, amenity-led change and consumption-driven rural restructuring: The case of Xingfu village, China. *Journal of Rural Studies*, 82, 391-403. [HTTPS://DOI.ORG/10.1016/J.JRURSTUD.2021.01.036](https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2021.01.036)
- Yari Hesar, A. & Heidari Sarban, V. 2016. Measurement and evaluation of the rural sustainable tourism of life cycle, (Case study: Comparative survey of village located in tourism pivots of Tehran and Alborz Province). *Journal of Research & Rural Planning*, 4(4), 17-56. [in Persian]
- Yarihesar, A., & Bakhtar, S. 2016. Application of Alen Prescott stability Measurement model in analysis rural sustainable tourism Case study: Nir county-Ardabil province. *Regional Planning*, 6(22), 121-134. [in Persian]